

List za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsega kar producirajo.

This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

PROLETAR

Entered as second-class matter, Dec. 8, 1907, at the post office
at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. Str., Chicago, Ill.

"Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE!

na številko v oklepaju
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prileplje-
nega spodaj ali
na ovitku. Ako (455)
je številka ...
tedaj vam s prihodnje
številko našega lista po-
teče naročnina. Prosti-
mo, ponovite je takoj.

ŠTEV. (NO.) 454,

SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOV. SOCIALISTIČNE ZVEZE.

CHICAGO, ILL., DNE 23. MAJA, (MAY) 1916.

LETO (VOL.) XI.

Armada pod streho.

Zvezni senat je odobril predlog skupnega kongresnega odbora o povečanju armade in militarizem je dosegel zmago. Po živahni debati je bil brez pomembnega glasovanja sprejet konferenčni predlog, po katerem se poveča zvezna armada v mirnem času na 211.000 mož, v dobi vojne pa na 260.000 mož. Milica s številom 457.000 mož se postavlja pod zvezno kontrolo.

Ni dvoma, da odobri to predlogo tudi poslanska zbornica, in preden bodo te vrste natiskane, bo ta sklep nemara že izvršen. Potem ga potrdi še predsednik Wilson, in tedaj imajo militaristi, kar so hoteli.

Namreč — vsega s tem pač še nimajo; to priznava. Apetit militarizma je mnogo večji; neskončen je. Ali storjen je začetek, in s tem je podkrepjeno upanje, da se bo nadaljevalo. Lahko bi celo rekli, da ni to le upanje, ampak gotovost.

Zedinjene države se doslej niso mogle imenovati militaristične. Velikost armade je bila v primeri s številom prebivalstva in z ogromnostjo dežele neznatna. Ta vojska ni mogla dobiti vpliva na civilno upravo in ni mogla biti nič drugega kakor sredstvo vlade.

Sedanje povečanje pač tudi ni veliko, če se gleda z evropskimi očmi. Ali povečanje je, in v njem se izraža volja, da se ustvari armada, ki bo "sposobna". Za kaj naj bo sposobna, to je drugo vprašanje.

Za obrambo domovine, če bo napadena; pravijo zagovorniki pripravljanja. In v Ameriki jih je mnogo, ki verjamejo, da ne gre za nič drugega. Ker mislijo, da je ta namen resničen, se milijoni navdušujejo za vojaško pripravljanje.

Kdor se ne da motiti s frazami, ve, da gre za čisto druge reči, ve pa tudi, da je moral priti sedanjí začetek in da mora priti tudi nadaljevanje.

Amerika je kapitalistična dežela. Kapitalizem brez militarizma je pa kakor človek brez roke. Kakor potrebuje tovarne in železnice, račun-
ske knjige in cenike, banke in borze, tako potrebuje tudi vojsko.

Sedanja vojna je tudi za ameriške kapitaliste šola. Tukaj je bilo mnogo dolarskih mogotev, ki so mislili, da se delajo kapitalistične kupčije vedno lahko v blaženem miru in da povzročajo vojne le kralji in cesarji. Krvavi kos zgodovine, ki se sedaj vrši, jim odpira oči, kazoč jim velike gospodarske interese, okrog katerih se suče klanje narodov. Kdor je sposoben za opazovanje resnice, spoznava, da ne izziva nobena reč na svetu tako gotovo krvavih konfliktov, kakor profitarstvo in konkurenca.

Ameriški kapitalizem hoče delati profite kakor vsak drugi. Rajši žrtvuje človeka kakor dolar, rajši milijonske armade kakor velike dobičke. Videl je, kako so nemški in angleški kapitalistični interesi trčili drugi ob druge, kako se je iz tega izkresal ogenj in kako se je vnelo pol sveta.

Od opazovanja tega prizora je pa le kratka pot do spoznanja, da pridejo tudi ameriški kapitalisti danes ali jutri lahko pred alternativo: Ali naj prepuste velike profite drugim, ali naj se pa tepo zanje.

Ameriški kapitalizem ima interese daleč naokrog. Povsod stika za trpi. Na Kitajskem išče kupčije kakor na Angleškem. Povsod pa najde

konkurenta. Vojna je mnogo izpremenila na svetovnem trgu, in je zelo podprla ameriške interese. Prinesla je denarja v deželo za orožjetin municijo in druge vojne potrebe; še ga bo prinašala v obliki obresti za vojna posojila.

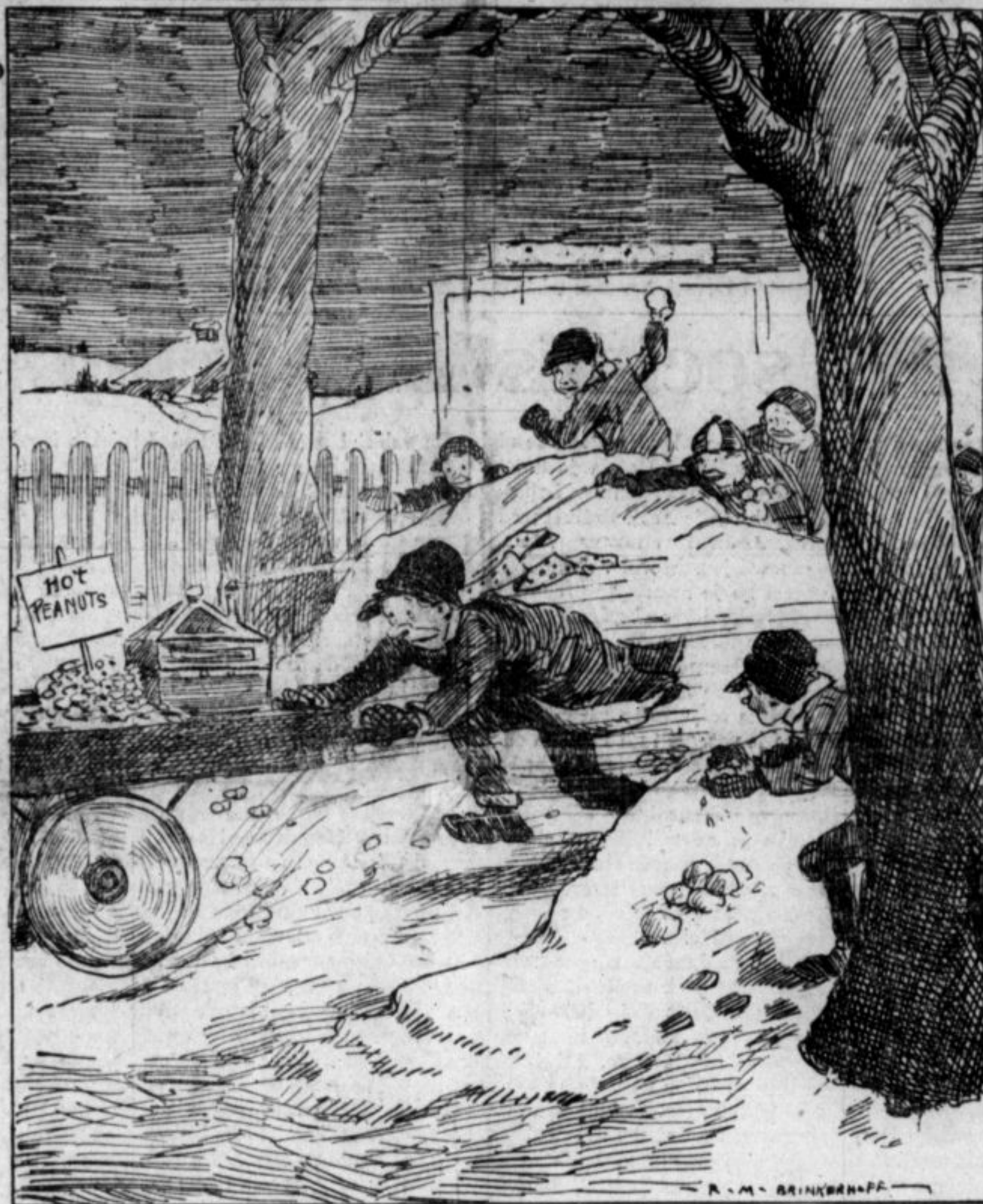
Ti milijoni nočejo mrtvi obležati. Po plodovitosti strene; "mlade" hočejo dobiti. Išče se prilika za investicije, za pomnožitev produkcije. Povečano proizvajanje blaga zahteva povečano trgovino.

Tuintam se ponujajo amerškemu kapitaliz-

mu ugodne prilike. Južna Amerika je bila vsled vojne odrezana od Evrope; zlasti kupčija z Nemčijo je bila prekinjena. Deloma je prevzela to trgovino Amerika, deloma se pripravlja, da jo še prevzame. Med Zedinjenimi državami in Rusijo se pripravljajo trgovske zveze, večinoma tudi na račun Nemčije.

To je vse ambrozija za kapitaliste Zedinjenih držav. Ali vojna jim kaže, da si ne da konkurenca meni nič tebi nič jemati najlepše profite izpred nosa, ampak razvija pred njimi zastavo svo-

Brez svarila.

Ni li ta trgovec popolnoma miren? In tudi neoborožen je, popolnoma neoborožen. Tudi za obrambo nima nobenih topov. Nemara nima niti pipe. In vendar je napaden, brez vsakega svarila. Mednarodno pravo je poteptano. Kdo se potegne zanj? Kdo napiše eno samo noto za zaščito nevtralnih pravic?

Hvaležna domovina.

Vsi vemo, da mati domovina ne pozabi na svoje sinove, ki so se zanj žrtvovali in prilivali svojo kri. Vemo, ker so nam tako govorili še v naši mladosti. In vemo nadalje, ker vsak dan lahko čitamo, koliko železnih križcev in svetlih kolajn razdeljuje hvaležna domovina svojim sinovom. Kdor je bil kaj po svetu, je tudi lahko videl razne spomenike po mestih, pa nekdanjih bojiščih, po pokopališčih. Napiši na njih govore o hvaležnosti domovine.

Kamen pretrpi, da napišejo nanj ali izdolbejo vanj, kar hočejo. Sicer nam pripovedujejo sinovi domovine drugačne reči kakor napisi na spomenikih.

V "Koelnische Zeitung" so bili pred kratkim sledeči oglasi:

— Katera dobra rodbina bi oddala ubogemu oženjenemu vojnemu invalidu odloženo obleko za malo odškodnino?

— Ubog, poročen vojni invalid prosi plemenito mislečo gospodo za odloženo obleko proti odškodnini.

— Kateri plemenito misleči podari ali proda poceni ubogemu, poročenemu, na vojni poškodovanemu možu, ki bo kmalu odpuščen, eno obleko? Velikost 1.66.

— Katera plemenito misleča gosposka obitelj odda potrebnemu vojnemu invalidu, ki bo sedaj odpuščen, eno ali dve obleki in površnik? Postava 48, celikost 162. Odškodnina se plača ...

To je v eni sami številki enega samega lista. V Kelmorajnu izhaja več listov. Invalidi se ne vračajo le v Kelmorajnu, ampak v vsa mesta Nemčije, v mestu skoraj vseh evropskih držav in v vasi skoraj vseh evropskih držav.

Vojni invalidi se vračajo z železnim križem ali z medaljo z bojišča. Za obleko, na katero bi si mogli pripeti "odlikovanje", morajo pa beračiti.

Po svetu.

Newyorská pošta ima zaposlenih 960 uradnikov, šoferjev in drugih delavcev. Zadnje leto je imela po poročilu glavnega poštarja M. Morgana dohodek \$30,127,602.01 in \$10,915,212.99 stroškov; torej \$19,211,949.02 čistega dobička. Dobitek se je v primeri z letom 1914 povečal za 218 odstotkov.

Češki naseljenici v raznih nemških mestih so tekom let ustanovili celo vrsto sokolskih društev. Zlasti v Berlinu, v Drazdanih, v Hamburku so bila velika češka sokolska društva. Sedaj je nemška vlada češka sokolska društva prepovedala.

Začetkom vojne so Nemci prevajali "Kde domov muji" in druge češke pesmi in jih peli. Zdi se, da je bilo te ljubezni hitro konec.

Še vedno si prizadevajo ljudje, o katerih se sodi, da imajo kaj v glavi, da bi našli prave vzroke svetovne vojne. Večina jih je prepričana, da je iskati te vzroke v gospodarskih razmerah, v kapitalistični konkurenci, zlasti v konkurenci Anglije in Nemčije. Drugi brskajo po arhivih.

Kje je konec vojne, še ne vemo. Koliko takih oglasov bo pa takrat po časopisih, ko se vrnejo cele armade invalidov, si pa lahko mislimo po tem začetku. Če te uboge žrtve kapitalizma in njegovih kronanih agentov ne vedo, kako se bodo oblačile, tedaj si je lahko izračunati, kako bo z drugimi živlenskimi potrebami. Teoretična hvaležnost domovine se ne more jesti, pod kolajno ali pod železnim križem se ne more stanovati in spati.

Šele kadar bo vojna končana, so pokaže v popolni grozoti vse fisto gorje, ki ga je povzročila.

preiskujejo diplomatsko korespondenco, razkriti izkušajo, kar se je godilo za političnimi kulisami. Tudi monarhični interesi se tehtajo, narodna vprašanja in narodna nasprotja se študirajo. Temeljito bi ti ljudje radi opravili svojo nalogo.

Nemška vlada je švicarski izrekla svoje obžalovanje, ker sta prišla pri torpediranju parnika Sussex dva švicarska državljana ob življenje, ter je obljubila, da plača rodbinam odškodnino. To je posledica priznanja, ki ga je Nemčija storila ameriški vladi, da je njena submarinka torpedirala Sussex. Švicarska vlada je poslala Nemčiji svoj protest dne 8. maja.

"Kuryer-Polski" poroča, da bo v Piotrkovi uveden davek na okna. Okna bodo razdeljena na tri skupine in davek bo znašal glede na skupino 3 K, 1 K in 50 v. Trgovine bodo plačevale od svojih oken 5, 10 in 20 K.

Kdor je doslej še mislil, da je v kapitalistični družbi kakšna reč zastoj, bo sedaj morda že razumel, da je tudi za zrak in solnce treba plačati.

Položaj v Nemčiji, kar se tiče živčevja, je tako resen, da je prebivalstvo sedaj prisiljeno jesti "lesni kruh," kakor poroča Edward Roentgen, nemški godbenik in nečak odkritelja Roentgenovega žarka, ki je dospel začetkom maja iz Evrope. G. Roentgen je odpotoval iz Berlina začetkom aprila in takrat, pravi, so oblastva mlela lesna vlakna za pomešanje s pšenično moko. Iz te mešanice so pekli kruh, ki je imel odločen okus po lesu. — Ni čuda ob teh razmerah, da prihajajo neprenehoma poročila o demonstracijah zaradi lakote.

je dežele, poje na sejmu svojo narodno himno, in potrigne v imenu patriotizma tudi meč za obrambo — dobička.

Dva ne moreta ropati na enem mestu, ne da bi se prejalilej strela.

Ameriški kapitalizem je to zaslutil in potem vse jasneje spoznaval. In sedaj ve, da je za njegove interese potrebna armada.

Za obrambo domovine ... Če so kapitalistični profiti domovina, tedaj ima prav. Za pospeševanje in za obrambo teh profitov je potrebna vojska, in sicer komercialno militaristična vojska, taka, da lahko z njo razpolaga po svoji volji, taka, da je ločena od ljudstva in njegovih interesov. Skratka: Kapitalizem potrebuje militarizem.

Sedaj je storil prvi korak. Navidezno je še skromen. 260.000 mož stalne armade in 457.000 mož milice je po merilu evropskih militarističnih držav majhna reč za tako deželo, kakršna je Amerika.

Za Zedinjene države z njih nemilitaristično preteklostjo je to znatna reč. Kajti ta pomnožitev pravi, da daje Amerika svoji zgodovini in svojim tradicijam slovo in se uvršča med militaristične dežele.

Na tej poti se sedaj ne more ustaviti, dokler vladajo v deželi kapitalisti. Hočeš nočes bo morala naprej. "Zmerni" ljudski zastopniki, v resnici kapitalistični zastopniki so sami dali militaristom orožje v roke in ničesar ne bodo mogli zoperstaviti njihovim argumentom.

"Zakaj ste ustvarili armado?" bodo vpraševali militaristi.

"Za obrambo dežele," bodo odgovarjali očetje domovine.

In militaristi jih bodo porogljivo premerili od glave do pete: "Smešni ste, gospodje!" Pokazali jim bodo zemljevid, izmerili obe obali, kanadsko mejo, mehiško mejo, panamski prekop, ameriške dominije, in potem jih bodo posmešno vprašali, kako si zamišljajo obrambo teh meja s pešico ameriške vojske, kako uspešen boj z modernimi milijonskimi armadami. Strokovnjaško jim bodo dokazovali neuspešnost naše artilerije, zaostalost naših utrd, nezadostnost naše zračne flote, pomanjkanje oficirjev, neizurjenost moštva.

Patres patrie pa bodo zijali, jecljali in naposled — dovoljevali.

Tudi v Evropi ni prišel sedanji militarizem kar naenkrat. Tudi njegovi prvi koraki so bili skromni; armade, ki so se bojevale v letih 48., 59., 66 so bile smešno majhne v primeri s sedanjimi. Ali iz majhnih začetkov se je razvilo to, kar je sedaj.

Tako je bilo tudi v Ameriki treba le začetka. Dalje pa pojde stvar, in sicer z orjaškimi koraki. Militarizem prihaja v Zedinjene države, kapitalistični militarizem, najhujši nasprotnik demokracije, najnevarnejše sredstvo zoper delavstvo in njegove boje.

Vpričo tega dejstva se ne sme igrati politika ptiča noja. To resnico je treba spoznavati, iz nje se je treba učiti, tako učiti, da se ne bo delavstvo zibalo v sanjah, ampak da bo znalo kljub vsem peklenskimi silam organizirati svoje moči in — zmagati.

Militaristična industrija.

Avstrijski listi pišejo:

Zlasti v Galiciji, kjer so se morali Rusi pred nemško-avstrijsko ofenzivo z vso naglico umakniti ter so na svojem begu požgali vse, o čemer so mogli misliti, da bi moglo služiti vojski, si je ustvarila armada sama pogosto z najprimitivnejšimi sredstvi celo novo industrijo, ki pa ne prihaja v dobro samo vojaštvu samemu, marveč, kakor se baha vlada, tudi prebivalstvu. Treba je bilo opeke, a opekarne so bile razrušene. Toda v kratkem se je dvignila iz razvalin ene največjih opekarn, nova vojaška opekarna, ki je že čez nekaj tednov izdelovala na dan po 32.000 opek in je do danes izdelala že nad tri milijone stavbne opeke. Sledila je kmalu opekarna tudi za krovno opeko. Nato je bilo treba misliti na apnenice in na tovarne za cement. Kleparstva, ključavničarstva, kovarčnice, kolarčnice so vzrasle. Treba pa je, bilo desk, a žage so bile do malega vse uničene. Z največjimi težavami in z najprimitivnejšimi sredstvi se je ustanovila prva žaga, ki se je le polagoma izpopolnjevala. Danes je v Galiciji že mnogo žag, ki izdelujejo deske, tramove in kole. Celotik za fronto stoji taka žaga in ima vojaška uprava na razpolago tudi že več prenosnih žag. Za dovoz debel je bilo treba zgraditi primitivne poljske železnice in če je zmanjkalo železnih tračnic, so si pomagali z lesenimi. Sedaj izdelujejo te žage na dan že do 400 m desk, kolov in tramov ter je bilo nad 1500 vagonov lesa že porabljenega samo na fronti. Obenem so se ustanovila mizarstva in druge obrtnije. Tudi kamnolomi so v službi vojaštva in sto in sto vagonov peska je že odšlo na fronto. Mnogo slabih cest je bilo nasutih in mnogo novih so vojaki zgradili. Pri tem so cene baje nizke in kot delavce uporabljajo ruske vojne ujetnike.

Zato so cene nizke. — Razumemo se!

Črnorumene misli.

Ljubljanski klerikalni "Slovenec" je pred kratkim objavil članek pod naslovom "Avstrijska misel ob Adriji." Vemo, da je bila klerikalna stranka vedno črnorumena od pete do temena; da se to avstrijanstvo sedaj, ob času vojne, še bolj izraža, se nam ne zdi čudno. Vendar bo tudi naše čitatelje zanimalo, kako konfuzno smukajo sedaj misli po glavah "naših" ljudi v stari domovini.

Članek je doposlan z Goriškega in se glasi: Kdaj bo prišel mir, ne vemo, ali to vemo čisto gotovo, da bo prišel enkrat oni dan, ko bo prisijalo nad našo solnčno Goriško, nad valove zelenomodre Soče in nad srebrno jasen trak naše sanjave Vipave zopet solnce miru in bo sovražni, zahrbtni Lah vržen daleč nazaj, odkoder je prišel. Sedaj vlada za hip mir na teh v zelenje ovitih in s evetjem posejanih poljanah, laški topovi so za trenutek utihnili in tudi naši molče in čakajo, kdaj bodo bruhalih svojih rumenozarečnih žrel težke jeklene pozdrave. In tam za laškimi topovi naša evetoča Brda, in kolikokrat mi počiva pogled na njih in vsakokrat se mi zdi, kako stegujejo željno roke k nam iz teškega obroča italijanskih topov čez našo Gorico in sanjajo zopet po tistem dnevu, ki jih bo zopet združil z nami pod avstrijskim dvoglavinim orlom. In naša Adrija, naša sinja Adrija od grške obali tja mimo snežnega velikana Lovčena, mimo s svojimi otoki v južnem solneu smehljajoče se Dalmacije ob Istri do očesa Avstrije, našega Trsta in pod strmim devinskim gradom mimo našega Devina do lagun—kako hrepeni po onem dnevu, ko ji bodo odpadle težke verige večstoletnega italijanskega robstva in bo po dolgem, dolgem času zopet enkrat svobodno zadihala.

Svobodno bo zadihalo naše vedno Avstriji vdano slovensko-hrvaško ljudstvo ob Adriji, in še naši junaki v grobeh, ki so v boju proti Lahu prelili kri za svojo domovino, bodo imeli v grobu

slajši sen. Saj se niso borili zastoj! In vsi smo prepričani, globoko prepričani o tem, da so vsi napori Italijanov zastoj, in prepričani smo, da mora naša avstrijska misel na našem jugu pognati globoke korenine. Domače prebivalstvo ob naši Adriji, prebivalstvo, ki tvori velikansko večino, slovensko-hrvaško prebivalstvo, ve da mu je le pod habsburško dinastijo zagotovljen obstoj in razvoj, ve pa tudi, da so cesarju vdani Slovenci in Hrvati edin mogočen branik naše Avstrije na jugu.

A najbolj nas boli srce, ko se ponašajo Italijani onstran laških topov pred svojimi zavezniki in predvsem pa pred nevtralnimi državami, da je ta zemlja, za katero hočejo Avstrijo na najbolj nezakoniti način, kar jih pozna zgodovina, oropati, italijanska zemlja, "terra irredenta", in da prebivajo tukaj čistokrvni Italijani, ki "željno" pričakujejo, kdaj jim zasveti peterožarna savaška zvezda. Znano je, da se Rusi radi norčujejo iz Francozov, da geografije razen Francije same malo ali nič ne poznajo in da je Rusom naše ozemlje ob Adriji le italijansko in srbsko, zato je čisto verjetno, da jim grede ti ljudje na limanice. Anglež se pa razen za Angleže zmeni le za denar. A ne gre se tu za zastopnike sovražne kvadrupelente, gre se za to, da bodo že sedaj in ne šele o priliki mirovnih pogajanj vedele nevtralne države, da prebiva v deželah, po katerih sega s svojo grabežljivo roko Lah, slovensko in hrvaško ljudstvo, ki je bilo in bo v dru srea vedno globoko avstrijsko čuteče in bi smatralo za svojo največjo nesrečo, da bi Avstrija v boju podlegla in da bi prišlo pod Italijo. Mi vsi smo dobro poznali aspiracije mnogih laških sosedov v Trstu in Gorici in po drugih od Lahov naseljenih krajih, mi vsi smo vedeli, da so mnogi izmed njih podkupljeni in zapeljani kopali dan na dan grob avstrijski misli in da smo bili avstrijsko misleči Slovenci in Hrvati, ker smo misli-

li in čutili avstrijsko, velikanska ovira, in da so nas zato ertili iz dna duše. Vedeli smo, koliko agentov iz Italije je bilo raztresenih v krajih ob Adriji pri najvažnejših podjetjih in celo v javnih uradih, in bivši cesarski namestnik v Trstu, princ Hohenlohe, je to tudi dobro vedel, in zato so butali vanj jezni valovi laških diplomatov, zato so ga skušali kameľjati. In takrat, ko so naši poslanci prepričali italijansko univerzo v Trstu, je niso prepričali samo vsled tega, ker se je godila Slovenecem krivica, ampak ker so vedeli, da bi postala nova laska univerza gnezdo in središče laškega iredentističnega gibanja, ki je hotelo s svojimi protiaustrijskimi težnjami zastopiti še drugo dobromisleče cesarju vdano ljudstvo in tako omajati temelje avstrijski misli ob Adriji. In zato je dobro, da si pokličemo v spomin vse to že zdaj, pred mirovnimi pogajanjmi, da se ne povrnejo zopet one neznosne razmere, da ne bo zrak avstrijske Adrije zastrupljen, ampak čist in jasen.

Zato smo se neizogbeno razveselili one odredbe, ki je iztrgala Italijanom ono pavovo perje v Albaniji, s katerim so se po krivici toliko časa šopirili, in odredila, da se po hrabrih avstrijskih četah okupirani Albaniji imenujejo in pišejo mesta po imenih in v jeziku domačega prebivalstva in ne več v tujem italijanskem jeziku. Vedeli smo takrat, to pomeni velik korak naprej k uresničenju naše avstrijske misli ob Adriji, in sedaj čakamo, da bodo po tem prvem koraku sledili še drugi važnejši. Vsakdo ve, da je Dalmacija čisto hrvaška dežela in zato Avstriji in cesarju zvesta, in zato je velika krivica, anahronizem in žaljenje hrvaškega in avstrijskega čustva, če se še vedno uradno in neuradno imenujejo imena dalmatinskih krajev, mest in otokov v italijanskem jeziku. In ravnotako v Istri in še posebno pri nas na Goriškem. Vsi vemo, da so imena Raceogliano, Ranziano, Merna, Savogna, Iamiano, Chiapovano itd. naši čisto slovenski kraji: Orehovlje, Renče,

Miren, Sovodnje, Jamlje, Čepovan itd., in da prebivajo tukaj samo cesarju in Avstriji že od pametiveka vdani Slovenci. Čemu naj dajemo Italijanom orožje v roke, da se šopirijo s tujim pavovim perjem pred nevtraleci in svojimi zavezniki, če mi sami te kraje italijansko imenujemo! Avstrijska misel na plan, in že pred mirovnimi pogajanjmi, že med vojsko in ne šele po vojski hočemo javno dokumentirati, da smo Slovenci in Avstrijeci in si ne želimo nikdar nadvlade Italije in hočemo tudi od daleč odbijati vsak sum, da imajo Italijani kakke najmanjše pravice do nas. Zato zastopniki slovenskega ljudstva, storite to, kar so storili že Dalmatinci in Bosanci, stopite vsi kot en moč pred Njegovo Veličanstvo našega sivega slavnega vladarja Franca Jožefa I. in povejte pred najvišjim prestolom, da smo Slovenci Avstrijeci, in da z Avstrijo živimo in pademo, in da hočemo z njo vred živeti, in da želimo, da zadobijo naši kraji ob Adriji čisto pravo avstrijsko lice. Proč z italijanskim pavovim perjem! Avstrijska misel ob Adriji na plan!

In še nekaj! Globoko so mi v srce segle te dni v nemškem državnem zboru govorjene besede nemškega državnega kancelerja, ki je povedal "urbi in orbi", da nočeta Avstrija in Nemčija osvoboditi Poljake, Belte, Litavce in Lete izpod tujega jarma, in da ne bosta nikdar dopustili, da bodo Flameci v Belgiji prepuščeni romaniziranju. Tudi mi Slovenci, Avstrijeci, imamo v Italiji Flamece — beneške Slovence, ki so sedaj prepuščeni poitalijančevanju na milost in nemilost. Beneški Slovenci morajo biti po končani vojski zopet pridruženi slovenski narodni celoti pod okriljem habsburške monarhije, ki hoče biti, kakor že od nekdaj, trden, zvest, nepremagljiv branik avstrijske misli ob Adriji.

Tako moč ima še suženjski duh v našem času in tako se zna maskirati!

Pri socialistih v Srbiji.

Neki sodrug, ki je lani obiskal Srbijo, pripoveduje:

Že po nekaj mesecih je prišlo izstrenjenje in vojna je pričela postajati nepopularna. Na tihem so stavili svoje upe na delovanje socialistov: Mogoče se jim posreči napraviti mir, mogoče enkrat le stvar prenarede... Takrat je večina socialistov bila že v hladni zemlji, ujeta v sovražni deželi ali pa v bojni črti. Stranka je bila prešibka za resno akcijo, od boja pa le ni odnehala. Zastopnika v skupščini Lapčević in Kaelerović sta vedno zahtevala, naj se vlada ne briga za ruske interese, temveč naj ima pred očmi srbske interese, naj sklene z dvojno monarhijo mir ali naj se začne z njo pogajati za mir. Govore obeh socialistov so prevpili v zbornici in večkrat je prišlo do škandaloznih prizorov. Socialista sta ostala trdna.

Strankin list "Radničke Novine" se je preselil iz Beograda v Niš in je tam izhajal pod vodstvom sodr. Lapčevića dnevno. Cenzura je strašno divjala proti listu, ki je prinašal vedno več belih peg kot gradiva. Akcija za mir se je vseno nadaljevala in napadali so Pasiča in druge, ki so srbsko ljudstvo vodili v klavni. Kmalu je postal strankin list najbolj čitan časopis v Srbiji, in komaj so ga pričakovali vsi, — tudi meščanstvo. Med divjim vriščem umor in požig pridigačnega meščanskega časopisja so socialisti opomini učinkovali kot do brotvorna treznost, njih vloga je bila z vsakim dnem hvaležnejša in njih naloga z vsako uro resnejša. Zda' so skoraj vsi želeli, da se izpolni socialistična želja: mir.

Tudi Pasič je opazil, da strankino časopisje kljub cenzuri naj-

de besede in izreče, kar mora povedati. Glasilo sodrugov je bilo zopet na vrhu in je imelo velik vpliv na ljudstvo. Pasič je hotel socialistično časopisje diskreditirati in je dal oznaniti, da je podkupljeno od Nemcev in Avstro-Ogrske. Meščansko časopisje je na ves glas kričalo obrekovanja in zahtevalo, da se z vsi strogostjo nastopi proti sodrugom. Sodrugi niso ostali dolžni odgovora in so povedali resnico, da je meščansko časopisje podkupljeno od vlade, ki si da dobro plačati boj proti edinemu listu, ki oznanja resnico in hoče doseči, da se prepove izdajanje čelavskega lista.

Dolgo ni bilo treba čakati. Ko so bili Rusi odbiti, je pričelo tudi meščansko časopisje izrečati željo o miru, izprva seveda, skrito, potem pa jasneje. Zdaj so tudi socialisti lahko govorili o svobodnem in zahtevali so mir. Takrat se je dogodilo, da je Lapčević vstal v skupščini in obtožil vladno Pasiča, da je v interesu druge države uničila junaško srbsko ljudstvo in deželo približala usodi Belgije. Zahteval je, da srbska vlada takoj prične mirovna pogajanja z monarhijo, preden bo prepozno in dokler še ni vse izgubljeno. Stranka Pasiča je bila kar iz sebe, vendar ni mogla oslabiti učinka govora na del poslancev in na javnost. Meščansko časopisje je za molčalo govor sodruga, priobčilo ga je strankin list do besede in povedal v uvodniku svoje mnenje in zahteval takojšnji mir, ker drugače se uniči Srbija in njeno ljudstvo. Na to je prepovedal Pasič izdajanje lista, ki uganja "domovinsko-izdajalsko" politiko in se "prodaja" Nemcem in Avstro-Ogrski. To se je zgodilo pred dve

ma mesecema. S tem vlada še ni bila zadovoljna. Hotela je imeti tudi odgovornega urednika Lapčevića. Pri tem je Pasič doživel prvi poraz. Justični minister Ljubovčanović je zahteval v skupščini, mejtem ko je naznanil prepoved za delavski list v obsebnem govoru, da se izroči sodr. Lapčevića, da se lahko radi veleizdaje postavi pred sodišče.

Izcimila se je ostra razprava, v katero je posegel tudi Pasič in odločno zahteval, da se izroči Lapčević, da se tako kaznuje radi izdajstva domovine. V imenu stranke je govoril Kaelerović in izjavil, da je v tem slučaju Lapčević zastopal prave interese srbskega ljudstva in je ostal na trnem patriotičnem stališču, kar se o onih, ki zahtevajo njegovo elavo, ne more reči. Lapčević ni hotel drugega kot rešiti srbsko ljudstvo popolne pogibelji in deželo obvarovati katastrofe. Ali je to veleizdaja? Kdor trdi, da je Lapčević podkupljen, je hudoben obrekovalec. Po daljši ostri debati je zbornica zaključila, da sodr. Lapčevića ne izroči. Proti Pasiču in justičnemu ministru je glasovala velika večina.

Na prihodnji seji sta sodruga interpellirala radi prepovedi lista. Dobila nista odgovora. Delavci so ostali brez lista. Le en mesec je trajal tak položaj. Sodrugi so izvajali, da je pričel izhajati nov list z drugo glavo, pa vendar v starem duhu.

Še težavnejši je bil položaj za sodruga, dokler ni smel izhajati list. Bil je edina vez med sodrugom. Zda' so bili osamljeni in zapuščeni. Nikogar ni bilo, ki bi delavce spodbujal in tolmačil, nikogar ki

bi jim vzbujal zaupanje v bodočnost in držal njih dušo v ravnotežju. Ali Lapčević in Kaelerović nista mirovala; vedno ostreje sta napadala vladu v zbornici in odločnejše zahtevala, da se dovoli izdajati list. Pasič ni hotel tega dovoliti. Lapčević je obiskal ministra v njegovem uradu in mu izjavil, če noče, da se Srbi poslužijo najskrajnejšega sredstva v svojem lastnem interesu, mora dovoliti, da se list izda. Pasič je odgovoril, da je neovrgljiv sklep kroje, da list socialistov ne izhaja več. Govori se lahko le o tem, da nadomesti "Radničke Novine" drugi list, katerega pa ne sme urejevati Lapčević. Novi list ne sme biti pisan v sedanjem tonu in ne sme hujskati proti vladi in vojni.

Za urednika mora biti imenovan mož, ki ga ne varuje imuniteta. Urednik mora biti pripravljen, da za svoje delo trpi in ker ga skupščina noče izročiti, ne sme preganjati urednika biti odvisno od skupščine. Z drugimi besedami: urednik novega lista ne sme biti on ali kateri drugi poslanec.

Lapčević je odgovoril, da ne nasprotuje, če se menja imela lista in ne da nič za to, če bo on urednik, ker pri socialističnem listu ne gre za to, kdo je urednik. Ne more pa obljubiti, da bo list pisan v drugem duhu, kajti list bo socialističen, kakor je bil prej, in mora ostati glasnik stranke in oznanjevalec socialističnih ciljev. Pogajanja so končno vodila do uspeha. Po enomesečnem prestopu je izšlo novo strankino glasilo pod imenom "Bodočnost," ki ga je urejeval neki drugi sodrug. "Bodočnost" izhaja poldrugi mesec kot dnevnik v Nišu in nadaljuje delo prepovedanih "Rad-

ničkih Novin," ko dnevno vstopa za mir in blagostanje srbskega ljudstva.

Razmere ob času prepovedi so se med Bolgarijo in Srbijo poostrele in vsa znamenja so govorila, da pride do vojne med državama. Srbski socialisti niso hoteli le skleniti mir z monarhijo, ampak so hoteli s sosedno državo Bolgarijo živeti v miru. Tudi bolgarski socialisti so nasprotovali, da bi njih država vstopila v vojno. Med sodrugih obeh držav je postajala vez pobratinstva močnejša in tesnejša. Mejtem ko bolgarska vlada ni delala nobenih ovir strankam in posebno ne socialistom, se je srbska vlada obnašala napram sodrugom vedno brutalneje. Bilo je nerazumljivo tem bolj, ker je Srbija že takrat bila v nesreči in bi morala vsako približanje Bolgarije pozdraviti. Pasič je pa dozdnevno popolnoma izgubil svojo pamet.

Srbski in bolgarski sodrugji so nameravali enega in istega dne vprizoriti v Nišu in v Sofiji mirovne shode, na katerih naj bi govorili iz obeh dežel govorili. Na shodih so imeli povedati, da se proletari obeh držav čutijo brate, da so proti vojni med Srbijo in Bolgarijo, sploh proti vojni. Shod v hotelu "Evropa" je bil dobro obiskan. Med udeleženci je bilo mnogo meščanov in ranjenecov. Iz Bolgarije sta došla sodruga Jurij Dimitrov, poslanec in tajnik strokovnega sveta, ki sta imela govoriti na shodu. Srbska vlada je brutalno nastopila proti tej akciji pobratinstva in shod se ni mogel obdržati. Kmalu po otvoritvi shoda so prišli policisti in orožniki, razbili so shod in spo-

dili bolgarska delegata v Sofijo.

V Sofiji se je medtem vršil dobro obiskan shod, katerega so se udeležili srbski delegati. Lapčević je na tem shodu govoril o pobratinstvu delavcev vseh dežel in je protestiral v imenu srbskega ljudstva, da se Srbija ne bo bojevala z Bolgarijo. Shod je soglasno sprejel mirovni manifest z velikim navdušenjem, ki je bil drugi dan priobčen v strankinem glasilu.

To so dogodki, ki so mi jih povedali belvarjski sodrugji v njih Delavskem Domu. Mračilo se je že in sodrug Dragović, pogledavši na sliko Tueovića v večernem svitu, je rekel:

"Tem stenam se ni treba sramovati. Storili smo, kar je bilo mogoče, a bili smo še prešibki..."

Kaj se je zgodilo kasneje s Srbijo je znano čitateljem "Proletarca" in nepotrebnost je, da bi ponavljali dogodke.

Poročilo je zanimivo, ker dokazuje, da je v Srbiji, v kateri je bilo pred vojno vsaj kosek svobode, nastopila ravnotako reakcija kot v Avstriji ali kateri drugi državi, ko je izbruhnila vojna. Na vladnih klopek v vseh vojskujočih državah sede danes v Evropi kriminalci. Kronani hudodeleci in kriminalci v pozlačenih frakih in z redovi na prsih so se razdelili v čva tabora in pognali narode z najhujšim terorizmom v svetovno klanje. Kdor se je upiral njih početju in je res ljubil svoj narod, so ga proglasili za veleizdajalec in če le mogoče tudi obesili.

In to dejstvo je najžalostnejše, kar jih dokumentira sedanja svetovna vojna.

KRIŽ NA GORI.

LJUBEZENSKA ZGODBA. — SPISAL IVAN CANKAR.

Ob tej misli se je zaržarela, je skipela njena ljubezen. Oklenila se ga je z obema rokama, držala bi ga za roko in bi ga ne izpustila, drsala bi za njim po kolenih. "Težko bo se tvoje življenje, padal boš še pod pretežkim bremenom... ne zavrz me!"

Toda ni se hotel usmiliti, še ozrl se ni nanjo, ponižno prosečo. Vrnil se je in ji ni sporočil...

Hanca je spravila pismo. Kaj mu ni očitala po krivici? Ni ga še videla, ni še govorila z njim, Bog vedi, če se je vrnil. Učitelj je bil pijan, zlobnost mu je gledala iz oči. Zamejal se je od radosti, ker je zdrnil v njenem sreću neprijazno misel. Nikoli ni bil čist njegov pogled, strepetala je, kadar se je je doteknil z roko.

"Ni govoril resnice!... Mate, odpusti mi, da sem te žalila v svojem sreću!"

Toda nemir je ostal, ostala je težka, glodajoča slutnja.

Prašala bi sosedo, šla bi v vas, da bi videla ljudem v oči, da bi zapazila morda pomilovalen pogled, škodoželjen nasmech.

"Kaj se ni vrnil Mate?" je prašal oče, ko je šla skozi sobo.

"Ni se vrnil!" je odgovorila Hanca z neodločnim glasom. Pogledal ji je v obraz, Hanca je povesila oči.

Ko je stopila na cesto, se je čutila zelo trdno, kakor od dolge poti, od težkega dela. Ustavila je je sosedova dekla.

"Mate, pravijo, da se je vrnil?" "Bog vedi, če se je vrnil!" je odgovorila Hanca in rdečica ji je šinila v obraz.

"Na fari je menda ostal, še domu ni sporočil!"

Hanca je šla hitro dalje, dokler je gledala za njo in se je smehljala.

Prišel ji je naproti Tone, amerikanec. Hanca se mu je hotela umekniti, toda razprostrl je roke in je postal pred njo.

"Čemu pa se mu umikaš, Hanca? Saj nisem tako strašno!... Tvoj fant se je vrnil, ali sta že govorila?"

"Nisem ga videla."

"Glej no, taka je torej stvar?..."

Pomežikal je in se je narahlo nasmehnil, kakor da mu je bila šinila v glavo zelo vesela misel.

"Čakaj, Hanca, kam pa si se napotila? Grem malo s tabo, če ti je prav!... Vidiš, Hanca, stvar je namreč taka: tudi jaz mislim strani, nazaj v Ameriko; že predolgo sem se klatil tod, samo toliko, da sem zapravil denar, zaslužil pa nič. Navelič sem se te proklete globeli, ki je človek kakor zidan. Prej se mi je časih zazehalo po zvonovih svetega Lenarta, zdaj se mi ne bo nikoli več. Tudi kaj so namreč vsepovprek sami butej; njih pamet je prav tako obzidana kakor njih dom... Zato mislim strani, tja kjer je svet malo bolj širok... Zda' ti pa povem kar na kratko, Hanca, in brez vseh ovinkov..."

Šla sta počasi skozi vas; Tone je govoril mirno, s širokim, zadovoljnim nasmehom v rdečem obrazu. Ob poslednjih besedah pa je pokajal in zateknilo se mu je.

"No, Hanca, jaz bi napravil drugače nego Mate. Če bi imel tukaj takega dekleta, kakor ga ima on, ne bi čakala name v globeli in zdihovala. Vzel bi jo s seboj, pa konec besedi!... Kaj praviš, Hanca?"

Krenila je brez pozdrava in brez slovesa na drugo stran.

"Kam pa? Zlodej, kaj sem rekel kaj hudega! Ne beži, saj te ne bom pojedel!"

Stopil je za njo in jo je prijel za roko.

"Prav, pa kreniva na ono stran! Srečalo na-

ju bo tem manj zija!... Dostikrat sem ti že povedal, kaj mislim, ti si pa kakor gluha... Kaj sem tako zanič fant? Pogled te roke — ves svet je moj zunaj! Šele zdaj mi je prišlo na pamet, čemu sem postopal tolika časa po teh žalostnih klanjih! Nekaj lepšega, drobnega bi vzel rad s seboj, da bi bilo človeku bolj veselo pri sreću... Ni nič prijetnega, če se potika z različnimi ženskami: poljub, nato pa breo — hajd! Naveliča se človek, res!... Kaj praviš, Hanca?"

"Ali si govoril z Matejem?"

"Zda' ni bilo baš govora o Mateju... No, nisem ga videl; pravijo, da se je vrnil in da se nosi visoko, ki je še pred tremi leti bos in raztrgan capal po klanecu... Rad ga imam, tega Matja, ampak lump je velik! Jaz bi ne napravil tako z dekletom, če bi ga imel res rad. Obleče gosposko suknjo, pa sleče ljubezen; za berača je bila dobra, za škriec ni. Pa se mu bo godilo še proketo slabo; njegovo opravilo ne nosi veliko in doživela boš, da se povrne še ves ponižen in krotak. Ne menjal bi z njim, Bog vedi, da ne!... Čemu bi še mislila nanj, Hanca? Če je šel, naj pojde!"

Hanci se je zagnusil njegov glas; zagnusil se ji je ves, kakor je stopal poleg nje širok in velik, s polnim, rdečim obrazom, s težko srebrno verižico na telovniku.

"Videl je moje žalost, pa je vesel!"

Stopila je v stran in je postala.

(Dalje prihodnjič.)

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko

Ustanovljeno 14. januarja 1904.

Bol. Pod. Društvo

Inkorporirano 24. februarja 1908 v državi Kanado.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MRATIN OBERŽAN, Box 72, E. Mineral, Kana.
Podpreds.: JOHN GORSEK, Box 179, Radley, Kana.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kana.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245, Mulberry, Kana.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 33, Frontenac, Kana.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 207 Rdley, Kana.
MARTIN KOCMAN, Box 482, Frontenac, Kana.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kana.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, R. 4, Woodward, Iowa.
FRANK STUCIN, Box 226, Jenny Lind, Ark.
MATIJA ŠETINA, Box 23, Franklin, Kana.

Pomočni odbor:

WILLIAM HROMEK, Box 65, Frontenac, Kana.
ANTON KOTZMANN, Box 514, Frontenac, Kana.
Sprejemna pristojbina od 16. do 45 leta znaša \$1.50.

Vsi dopisi se naj blagoveliče pošiljati, gl. tajniku.
Vse denarne pošiljke pa gl. blagajniku.

Milan Pugelj:

SAMOTAR.

III.

Ob poletnih jutrih, ko se je Klis prebudil in je sijalo sonce v sobo, da je močno in vroče, se je zdelo, da je vse o voščeni ženski laž ali ravno kar končane sanje. Steno so bile svetle, prostrane in jasne, nič bajnega in sanjskega ni bilo na njih, gledale so na stanovalca s prostornimi in odkritosrčnimi obrazi resnice. Tudi tla, ki so se bleščala v soncu in strop, ki je visel nad njimi širok in čist, nista pokrivala ničesar.

Popoludne pa, ko so padle senice, ko so se stene pomračile in zagrnile v skrivnostne pajčolane temnotnih plaščev, ko je legla po kotih tema in lezla iz njih pod mizo in stole, sta se razlila po prostoru nemir in nenavadnost. Klis je gledal okoli sebe v negotovi in plahi slutnji, in dasi je vedel, da ni nikogar razen njega v sobi, je vendar pokleknil na tla, se oprl na roke, sklonil glavo k tlom in gledal pod posteljo, pod divan in omare. Sumi listja, ki se je žubelo na vrtu v večerni sapi, je čudno polnih sobo in navdajal človeka s čuvstvom, kakor bi se zgibali tudi stoli, tudi slike po stenah in na slikah ljudi, živali, vozovi in tiste temne glave gore, ki so štrlele povsod iz ozadja. Zaprl je okno, zaklenil vrata in stopil k omari. Odprl jo je in pri gledanju mlade ženske, katere velike in širokostružne oči so neprenehoma enakomerno romale po sobi, se je pomiril in zadovoljil.

Bila je posebne vrste sreča, ki ga je prevečala. Zavedal se je, da ima nekaj, kar si je pridobil sam brez tuje volje, in česar si mnogi nesrečnejši ne znajo omisliti. On ni imel ženske, ki jo je hotel, v celoti, pač pa je imel njeno zunanost, tisti njen čar, ki ga je zamamil in osvojil kmalu po prvih pogledih in pozneje nečesto. Njegovo nagnenje torej ni ostalo drevo brez zelenja, ampak se je tudi razcvetelo in — kar je najlepše — ostane vedno v cvetju, vedno spomladansko.

V taki svoji zadovoljnosti pa je videl nekoč zunaj mlad par, ki je sedel na gozdni klopi in se ljubili. Hodil je po mahu, vlegel se je na tla na nizko ležečevje in gledal skozi vejave in mimo listja. Slišal je, da govori on, kako se mu mudi v mesto, tudi ona je tožila, da mora takoj stran, ali ostala sta na klopi še dolgo in dolgo. Upirali je oči ostreje in naenkrat spoznal, da vidi oskrbnikovo hčer Heleno. Postala je bila močnejša in širša in po konturah, ki jih je puščala in orisavala očem obleka, je bilo gotovo, da je njeno telo zdaj enako onemu, ki stoji v omari in mami s svojim mehkim in motnim bleškom in s svojo snežno in hladno belino.

In tam preko gozda, preko lju-bezni s tistim moškim, ki je sedel tik nje, je šla njena pot. Zavrgla je knjige, otrpela se je sanj in misli, ki so polnile njene oči z mokrmi čarom hrepenenja in zavdivljenosti. Tada je v življenje, v tisto, ki prvi preko cest in ulic, četudi z lažjo, krivico in zlobo. In nanj, ki je čakal v sanjah in mislih v vesoljstvo, je pozabila.

Zmotilo ga je to in doma po njegovi sobi je legla puščoba, mraz in neprijeten dušljiv vzduh

se je razširil po njej. Težko je bilo v njem dihati, težko živeti med tistimi visokimi, večinoma golimi in hladnimi stenami, ki so strmele na stanovalca mrzlo, brez misli in čustva. Oči ženske, ki so blodile po prostoru, so pokazale v sebi laž. Nekaj temnega, a obenem ostrega je tičalo v njih, kakor bi se skrivala v njih množica osti. In vse telo je dihalo iz sebe mraz, ki se je širil naglo naokoli in opajal ves prostor.

Zunaj — v gozdu — ni bilo težko najti usodnega para. Spočetka sta prihajala vsak drugi, vsak tretji dan, pozneje vsak dan. In sedela sta na klopi, tožila, kako se jima mudi v mesto in ostajala še ure in ure.

Klis je vse to težko prenašal. Iz stanovanja je letal v gozd, iz gozda v stanovanje. Po dolgem času se je odločil in ostal doma. Postal je bledejši in plašnejši, v sobo se je zaklepal tudi podnevi. Brada mu je bila prerastla vese lice, od ušesa do ušesa se je vila v košatem in črnem krogu. Tudi lasje so narasli in legali zadej na tilnik mehki in iztegnjeni. Kar je gledalo kože iz obraza, je bila bleda, rumena in nezdrava. Oči so postale vlažne in nesigurne, dlant s prsti dolge, pretisnjene in mrzlo-vlažne.

Ponoči je vstajal in govoril sam s seboj: "Kako si to storila, kako si mogla?" In odgovarjalo mu je pridržano škrtnje gole bele roke, ki se je dvigala in spuščala, in enakomerno kovinsko hropenje rastočih in padajočih prsi.

Naenkrat je začutil, da je sam. Stopil je pred žensko in ji pridružen mrmral: "Jaz te nimam več, jaz sem sam! Da! Jaz sem sam!" In ta samota ga je obhajala kakor bolezen, kakor ledene verige, ki bi ga vlekla na bolniško posteljo, v pešanje, v nemoč. Nenadoma je postal slab in drhteč in ni vedel ne izhoda, ne dohoda kakor izgubljenec v gozdu.

Zvečer, ko so se prižgale zvezde, ko so legle senice po travnikih in vrtovih, je sedel ob oknu in strmel v mrakove. Jesen je že bila, tiste je nepretrgoma padalo z vej in frfotalo na tla, hladna sapa se je zagajanja vanje in ga nosila po cesti dalje in dalje. Piščal je še vedno pela. Njen polni, zvočni glas je zvenel po krajini, se dvigal in padal in vlivl v dušo v gostem curku tiho in globoko žalost brez hrepenenja.

Klis je prilagal naglo v mislih melodiji besede in tako je poslušal v jasnih in turobnih stavkih pesem o svoji bedi.

"Več ti na zemlji mesta ni, nihče tvojeve več ne živi-l." Tam zadej je bežal vlak, ki ni ropotal po tirih in pihal v večerni zrak, pač pa je kričal in vzdihoval o njegovi bedi.

"Tuga te stresa, tuga te stresa... a-a-h-h!"

In vse vmes se vije glas piščali, dviga se, pada, nataka v dušo svojo turobno žalost.

"Po smrti v vesoljstvu boš ti prah, boš kamen na cesti, boš prst in prah..." (Konec prihodnjic.)

Iz poročila, ki ga je izdal trgovski tajnik Redfield, je razvidno, da so Združene države v teku 18 mesecov imele za 990,508,472 izvoza vojnih potrebščin. Skupni izvoz pa znaša \$4,111,108,257.

"Ruskoje Slovo" prinaša razgovor s Pasiecem, ki je rekel: Poraz Bolgarije je že zapečaten. Bolgarsko bomo raztrgali na kosce in jo razdelili med druge narode. Po vojni Srbija Avstrije ne bo sovražila, ampak živila z njo v miru.

Koliko nepotrebnega se govori v teh dneh! Ampak — kaj se to pravi, da bo Srbija živela v prijateljstvu z Avstrijo? Pašić veruje, da ostane Avstrija po vojni; kaj pravi na to "londonski komité"?

V Londonu je prišlo te dni do hudih nasprotstev med dijaštvom medicinske fakultete in policijskim sodnikom Taylorjem. Antivivisekcionisti so postavili v nekem parku spomenik psu z napisom, da je ta pes prestal dvomesečno mučenje v fiziološkem laboratoriju londonske univerze. Dijaki so ponovno poizkušali ta spomenik podreti, pa brez uspeha. Pri nekem takem napadu so bili ustavljeni od policistov in nato od policijskega sodnika kaznovani. Sedaj so pa dijaki priredili pred spomenikom demonstracijo in sežgali pred njim narejenega moža, kateri je predstavljajal dotičnega sodnika.

"Grazer Volksblatt" poroča: "Po poročilih 'Grazer Tagblatt' in 'Tagespost' so bili sredi meseca marca župnik Jurij Trunk v Preravi pri Beljaku in ondodni mežnar Grafenauer, kakor tudi župnik pri sv. Mariji ob Zili, Franc Ks. Meško, zaprti. Kakor se sedaj 'Kaerntner Tagblattu' uradno poroča iz Beljaka, so vsi imenovani gospodje **zopet izpušeni**, ker se ni moglo niti najmanj dokazati, da bi imenovani gospodje izvrševali izmišljeno ogledušvo."

Če niso niti fajništri in mežnarji v Avstriji več varni veleizdajniškega suma, tedaj stoji Franejožefovo cesarstvo res že na glavi.

Sodišče v Velikem Varadinu je sodilo Anastazija Popovića in tovariše, ker so krmili vole, ki so jih dobavljali za armado, s soljo, da so več tehtali. Na ta način so **ogoljufali vojaško upravo** za 2247 kg. mesa. Obsojeni so bili: Popović na 4 leta ječe in 4000 kron globe, ostali sokrivi na tri leta do tri mesece ječe in primerne denarne kazni.

To so vsakdanjosti sedanje vojne. "Obogatite se," je geslo.

Povodom vpeljave sladkornih nakaznic bo gotovo zanimalo sledeče: Avstrija je na sladkorja ena najbogatejših dežel Evrope. Leta 1905—1906. je pridelala okroglo 14½ milijona stotov sladkorja, od katerega je leta 1908. nad 8 milijonov stotov romalo v inozemstvo. Leta 1914—15. je bila množina pridobljenega sladkorja posebej bogata. Znašala je okoli 16 milijonov stotov. Poleg tega je bilo še okroglo 13 milijonov stotov stare zaloge. Vsi izbruhi vojske je padel izvoz sladkorja na tretjino prejšnjega leta, t. j. okroglo 3 milijone stotov. Čeprav je med tem časom pridelovanje zaostalo, na drugi strani se je izvoz v nevtralne dežele povišal, ni misliti, da bi sladkorja zmanjkalo ali pa so si ga menda požeruhi že toliko nakopili!!

Na newyorških pokopališčih se lahko čitajo čestokrat **nagrobni napisi**, ki pričajo bolj o trgovinskem duhu ameriškega naroda, kakor o njegovi pijeletni. Tako je n. pr. napisano na nekem spomeniku: "Pod tem kamnom bo enkrat počival James Bultron; za zdaj se vodi na sijajen način v 15. okraju dobro znano trgovino s čevlji in usnjem. J. Bolton & Co." Drugi nagrobni napis se glasi: "Tu leži John Smith; naperil je proti samemu sebi samokres, sistema 'Colt' in je bil hipoma mrtev. Samokres 'Colt' je najboljšo orožje za samomorilce."

Reklama na grobovih, to je tudi pridobitev kapitalistične družbe.

Poročila iz Bukarešta naznanjajo, da se v vsej Rumuniji čuti **pomanjkanje žita**. Vlada je nastavila za domačo trgovino maksimalno ceno 185 frankov za tono pšenice; agenti raznih vojskujočih se držav pa ponujajo 320 frankov za isto množino pšenice. Vlada je odredila, da mora ostati doma najmanjše štirideset odstotkov vsega žita; toda zdaj so dognali, da so ljudje prodajali žito Angležem, Avstrijem in Nemcem, ker so jim ponujali tako visoke cene.

Ni drugega pa ni bilo pričakovati, ko je vlada sklenila z Nemčijo in Avstrijo pogodbo za dodajanje žita. Ali je smela vlada misliti, da bo v Rumuniji špekulacijski patriotizem drugačen kakor drugod?

Oficiozni dunajski "Fremdenblatt" poroča, da je koroški poslanec Dobernig sklical v Trstu nad 150 nemških zaupnikov vseh stanov. Zborovanje so se udeležili **zastopniki vseh primorskih Nemcev** in rekli so, da je kolikor mogoče tesna gospodarska zveza osrednjih sil v bodočem življenjskem interesu obeh držav in zlasti izrednega pomena na razvoj Trsta in Adrije. Zaupniki so tudi zahtevali, da v tej veliki uri vsi Nemci brez razlike postopajo složno.

To je pouk za tiste naivne duše, ki se jim je sanjalo, da bo Avstrija po vojni pospeševala interese Slovencev na Primorskem. Verjame, da bo nastopala poti Italijanom; ampak Slovencev v prid gotovo ne. Oficijska Avstrija se ne spametuje, dokler se ne spametujejo njeni narodi.

"Wall Street Journal" piše, da se bo v celem letu 1916 izkopalo nad **2,000,000,000 funtov bakra**. Od leta 1915 se bo množina izkopanega bakra povečala za 450 milijonov funtov. Vsi velikega podražanja pričakujejo, da se bo za ta baker dobilo \$550,000,000; v letu 1915 so prodali ves baker za \$288,000,000 in leta 1914 za 205 milijonov dolarjev. Nekako 80 odstotkov vsega tega bakra se bo izkopalo v Združenih državah,

UTRINKI.

drugega pa v Južni Ameriki in drugih krajih. Samo v aprilu je kupila angleška vlada v Združenih državah 200 milijonov funtov; to je največja kupčija z bakrom, kar se je kdaj naredilo v Združenih državah. Pravi, da so Angleži plačali zanj skoro \$70,000,000.

To so blagoslovljeni profiti!

Angleški minister za municije naznanja, da ima sedaj pod svojo kontrolo 3337 tovarn, v katerih se izdeluje strelivo in orožje.

Kje je zdaj gospodarski liberalizem, ki je bil tako ponosen na Angležem?

V Angell Memorial bolnici v Bostonu so odprli **zdravniški oddelke za živali**; zlasti za pse, mačke in druge domače živali. Tu jim bodo, ako bo treba, zobe pulili, čistili, plombirali ali nove vstavili.

Nobene besedice ne bi zinili zoper to človekoljubnost; le ta misel nam noče iz glave, da je na svetu toliko ljudi, ki morajo poginiti brez zdravniške pomoči! Včasih je res boljše biti žival kakor človek.

V Sofiji imajo cerkev, ki je bila sezidana v spomin ruskemu Aleksandru, "carju osvoboditelju". Sedaj sta oficijska Bolgarska in oficijska Rusija sovražnici. To tudi za cerkev ne ostaja brez vpliva. Dunajski "Reichpost" poroča iz Sofije: Ministrski predsednik Radoslavov je podal predlog, da se **spominska cerkev carja osvoboditelja** imenuje-katedrala sv. Cirila in Metoda, in ga utemeljuje tako: Današnji dnevi so mejnik v novem razvoju bolgarske države. Vlada predlaga ta predlog iz patriotičnega prepričanja v spomin bolgarskih apostolov Cirila in Metoda, ki sta bila doma iz one Makedonije, na katere slavno osvoboditev naj ta cerkev vedno spominja. Ruskemu carju osvoboditelju je bolgarski narod svojo hvaležnost bogato poplačal. Po vseh bolgarskih mestih je dovolj znamenj, ki spominjajo na to preteklo zgodovinsko dobo. Sedaj pa je prišel čas, da se okrepe temelji bolgarske narodne ideje. Zato je vlada tudi predložila reformno koledarja, da Bolgarijo zbliža z zavezniki. Opozicija je odločno nastopila proti predlogu, ki pa je bil sprejet z veliko večino. Cerkev bo dobila svojo posebno upravo, bo tedaj neodvisna od sv. sinoda. Kakor znano, je svojčas samo bolgarsko ljudstvo zbralo denar za zidanje cerkve.

Mi gotovo ne bi imeli ne ene solzice, ako se odpravijo vsi carski in kraljevski spomeniki. Ali iz Radoslavovega predloga se žal ne sme sklepati, da so na Bolgarskem že tako daleč.

V nemški javnosti se živahno razpravlja o predlogu, da se naj vpelje po vojni tudi **ženska službena obveznost**. Vsaka telesno sposobna žena naj bo zakonito prisiljena, da se podvrže eno leto državni in javni službi, da se izvežba v panogah, ki so ženam primerne in za razvoj države važne. Žene bi odslužile svoje leto v bolnišnicah, otroških vrteih, vzgojevaliških, kuharskih šolah, vzornih gospodarstvih itd. Ta službena dolžnost naj bi bila splošna, kakor je vojaška za moške.

V resnici se ne skriva za tem nič drugega, kakor da se poizkusijo ženske izrabiti za militarizem. Če se bodo one nastavlale po bolnišnicah, bo treba manj sanitetnih vojakov, pa bo več moških porabnih za fronto. Ali ni to dokaz, da mislijo v Nemčiji na "zmanjšanje militarizma"?

V avstrijskih listih čitamo: V sedanjih vojni smo imeli priliko občeudovati raznovrstne **zvižace v vojni taktiki**; kolikokrat je odločilno vplivala na izid in uspeh pri posameznih podjetjih uprav vojna pretkanost, ki je sovražnika ali premotila, ali zavedla na napačno sled, ali pa odvrgla njegovo pozornost od najvažnejše točke. Ruske oblegovalce Przemysla so strašili še celo s svetimi podobami. V neki decembrski noči so Avstro-Ogri pred utrdami skrivaj postavili velikanski transparent (prozorna papirnata slika, ki se v ozadju razsvetli, da postane vidna) na katerem je bila naslikana v pravoslavnem slogu Mati božja z Jezusčekom. Ko se je bližal ruski naskok, so razsvetlili transparent z žarometom. Čudodelna prazniška Mati božja je bila znana Rusom že iz mirnih časov, in lahko si je predstavljati strah preprostih ruskih vojakov, ko se jim je kar naenkrat ponudila prikazala. Vest o tem dogodku, ki ga niso znali razložiti, se je raznesla dalje in dalje. Iz zaseženih vojaških pism so Avstro-Ogri izvedeli, kako silno je ta prikazen vplivala na Ruse. Več mesecev pozneje je neki ruski vojak trepetaje od groze pripovedal v Rzeszovem o "nočni Materi božji", ki varuje Przemysl in je zapovedala ruskim naskakujočim silam, naj se ustavi.

V Avstriji morajo pač razumeti, kaj se pravi babjevnost.

Francoska zbornica se je sešla v četrtek, 18. maja. Finančni minister Ribot predložil proračun za tretje četrtletje. Zahtevani krediti znašajo **osem milijard in deset milijonov frankov**. Obenem je podal izjavo, ki trdi, da je stanje državnega zaklada in Francoske banke dobro. Upozarjal je na to, da je treba še sedaj, preden se konča vojna, storiti ukrepe za pokritje obresti, ki jih bodo zahtevala vojna posojila, ter je v ta namen predlagal povišanje raznih direktnih in indirektnih davkov na alkohol, vino, pivo, most, sladkor in tobak. Ti davki naj prinese devetsto milijonov frankov več na leto. Davek na alkohol se poviša na 400 frankov od hektolitra; pravica, da smejo sadje-rejci iz svojega sadja destilirati alkohol brez davčnega, se odpravi. Finančni minister je tudi poročal, da izkazuje davčne izjave 163,000 oseb po novem dohodninskem davku dve milijardi 949 milijona frankov.

Draginja med vojno, draginja po vojni. Drugače sploh ne more biti.

Zmes.

Beneška vojna pred tristo leti.

Sedanja vojna z Italijo se odigrava večinoma na istem bojišču kakor dveletna vojna z Benečijo pred 300 leti (1615—1617). Kakor znano, so Benečani že tedaj hlepeli po neomejenem gospodstvu na Jadranskem morju ter so o prvi priliki z orožjem napadali Avstrijo. Poizkušali so najprej odkupnim potom izsiliti odstop Gorice, Trsta in Istre ter pomakniti meje do Soče, ko jim je to izpodletelo, so začeli s sovražnostmi. Zasedli so Kormin, Oglej in domalega celo avstrijsko Furlanijo, izveniški Gradiško, toda pravi boji so se pa vršili na valovitih gričastih pogorjih vzhodno in zapadno spodnjegoškega ozemlja, to je v Brdih in na razstrzkih Krasa. — Gorico je branil Frankopan s Trstata. Gradiško Frankol, Trauttmansdorff je utrdil Podgorico in Zdravščino, kjer je zgradil utrdbo "Sv. Trojica" in "Zvezda". Ravnotako so se zgradile utrdbe nad Zagradjem in Rubijami, med katerimi je bila najvažnejša "Pazi se". Benečani so prodirali od Kormina čez Števerjan in Sv. Martin ter razdrli soški most pri Gorici; — Tauttmansdorff ga je dal zopet popraviti in ko je pregnal sovražnika je zgradil na Pevmo predmostje. Tu je bil ranjen sovražni poveljnik Giustiniani, ki je naslednji dan v Ločniku rani podlegel. Sunk Benečanov iz Čedad preko Robiča na Kobarid, ki so ga izvedli v nameri, da bi ob Soči prodrli na Tolmino, se je izjalovil ob odporu Avstrijecev in vremenških neprilicah, tako da se je moral sovražnik umakniti, ne da bi bil kaj opravi. Pri drugem poizkusu je sovražnik sicer dospel do pred Tolmina, a je bil tu s krepkim sodelovanjem domačega prebivalstva potolčen ter se je moral umakniti nazaj v Kobarid. Najljutejše so se bojevali za gozd nad Rubijami, dokler se končno ni posrečilo Avstrije-cem pod mejnim grofom Egkom, ki je poveljeval kranjskim jezdecem in kmetom, prebresti Soče in sovražnika potolči.

Obenem so se vršili obmejni boji na Koroškem. Po osvojitvi, oplenitvi in delnem opustošenju Naborjete, Zabnice in Trbiža, so se podali Benečani na rop v Ziljsko dolino, toda pred bližajočimi se Korošci se se v brzih pohodih umaknili nazaj. Dveletna vojna ni prinesla Benečanom v madridskem miru pravi nobenih koristi, kajti dobili niso niti pedi tako zaželjene goriške zemlje in tudi gospodstva nad Adrijo niso dosegli. S puščanjem, plenitvijo in razgodozvanjem so prizadeli Benečani na Krasu in v Istri veliko škodo. Med drugim so oplenili in požgali avguštinsko opatijo Sv. Jakob, današnjo Opatijo, dalje Lovran in Mošćenice. Spomin na ta grozodejstva še živi v ljudstvu, ki nazivlje hudobne ljudi še danes "Benečane".

Kako je Napoleon potoval?

V nedavno izšli knjigi se popisuje način Napoleonevega potovanja za časa njegove moči. Po vsej Evropi so ga vodile vojne njegovih čet. Njegov štab, častniki in lakaji bi šli za njim povsod. Kadar je njegova kočija dospela do kakega dvora, so ga na stopnicah čakali bakljonošci. Njegovi slugi so mu odprli vrata kočije. Vse, kar je potreboval za potovanje, je moral biti pripravljeno in na svojem mestu. Navadno je imel v svojo kočijo upreženih šest konj, katere so menjavali. Potoval je običajno po noči.

Diamanti na morju.

Moštvo nekega angleškega polagalec min je opazilo na morski površini majhen paket, v katerem je bilo 173 diamantov, vrednih več tisoč funtov. Lastnik se je gotovo potopil s kakšnim parnikom. Diamante so oddali policiji, ki zdaj išče lastnika oziroma njegove sorodnike.

Oficijski turški jezik.

Turška zbornica je sprejela zakon, ki naj uveljavi turški jezik kot državni jezik tudi v gospodarskem življenju. Vse trgovske družbe na Turškem se morajo v bodoče posluževati turškega jezika kot poslovnega jezika, in sicer domače izključno, tudi v vsej svoji korespondenci, tuje pa v prometu z uradi, pri privatnih pogodbah in v svojem knjigovodstvu. Doslej je bila francosčina trgovski in splošni prometni jezik na Turškem.

PROLETAREC
LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.
IZHAJA VSAKI TOREK.
— Lastnik in izdajatelj: —
Jugoslovenska delavska tiskovna družba
v Chicago, Illinois.
Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.
Oglašila se po dogovoru. Pri spremembi bivaliteta je poleg novega naznaniti tudi stari naslov.
Glasilo slovenske organizacije Jugosl. socialistične zveze v Ameriki.
Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih nerednosti, je pošiljati predsedniku družbe
Ivan Moleku, 4008 West 31. Street, Chicago, Ill.

PROLETARIAN
Owned and published every Tuesday by
South Slavic Workmen's Publishing Company
Chicago, Illinois.
Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 a year, \$1.25 for half year.
Advertising rates on agreement.
NASLOV (ADDRESS):
"PROLETAREC"
4008 W. 31. STREET, CHICAGO ILLINOIS

TEDDY, APOSTEL PLODOVI TOSTI.

Roosevelt, zagovornik Velike Amerike, imperializma in militarizma, je tudi navdušen odvetnik velikega števila otrok. V tem oziru je popolnoma logičen. Ako hoče biti Amerika first, tedaj mora imeti tudi mnogo ljudi; to seveda ni vse, kar je potrebno za veličino, ali med druge pogoje spada vsekakor tudi ta. Zaradi tega je Roosevelt velik nasprotnik vsakega ponka o kontroli porodov. Ves navdušen kliče ženam: Rodite! Rodite! Rodite mnogo otrok.

Roosevelt ni ravno neumen in gotovo ve, da ne doseže s svojim klicem bogatih dam. One že vedo, kako se zabrani preveliko naraščanje rodbine in si ne dajo v tem oziru delati predpisov ne od Roosevelta, ne od koga drugega. Z njimi večinoma soglašajo tudi moške.

Kapitalizem gre za koncentracijo. Dolarški kralj, ki je nabral težke milijone v svoji blagajni, si ne želi, da se po njegovi smrti uniči uspeh njegovega življenja in da se nabrano bogastvo deli. Žel: si dediča, ali ne mnogo dedičev.

Kapitalistova sopoga ve, da ji daje bogastvo priliko za vse mogoče užitke; materinstvo pa ovira uživanje življenja, in bogata dama ne hrepeni po njem.

Priporočanje plodovitosti je torej namenjeno "nižjim slojem". Roosevelt ni njen edini apostel. Vse evropske vlade si sedaj belijo glavo, kako bi na ogromnem pokopališču zbudile novo življenje. Tudi tam doni glasen, roče, naravnost obupen klic po deželah: "Rodite! Rodite! Z blagoslovom ali brez blagoslova, s prstanom ali brez njega — le rodite, rodite!"

Kapitalizem potrebuje rok. Militarizem potrebuje hrane za kano.

V Ameriki pridiga Roosevelt plodovitost. Neke proletarska žena, rojena Američanka, je naslovila velikega Teddyju pismo, ki je bilo objavljeno v "Metropolitan Magazine". Med drugim pravi, da je vzgojila enajst svojih in tri otroke druge žene.

"In vseh trideset let, kar sem omožena, nisem imela na sebi nove obleke ali pa zimskega klobuka... Osemnajst let sem imela o-bifetelj desetih članov, pa ne toliko denarja, da bi mogla imeti perico, dasi sem vsako drugo leto porodila. Nosila sem vedno za drugimi obnošeno obleko in odvržene, ali pa moške čevlje, ki so mi bili preveliki in so me kazili. Za čitanje nisem imela skoraj nič časa... Moj mož je bil šest let nesposoben za delo. Zame ima "kontrola porodov" morda drugačen pomen, če pomislim, da bodo moji sinovi nemara služili za krmo kanonov."

Tako piše proletarska Američanka. In veliki Roosevelt ji je odgovoril, dasi je le proletarka. Pomislite! Roosevelt, ki se pripravlja za kandidaturu in upa, da postane zopet predsednik Zedinjenih držav!

V svojem pismu razklada ubogi ženi, kako je bila Belgija nepripraviljena in kako bi bila nakle-stila Nemce, ako bi bila imela tak militarizem kakor Nemčija. Po-tem priga: "Priga, cenjena gospa! Opi-

sali ste svoje službe tako, da se čutim v duhu dolžnega odkriti se pred Vami kakor pred državljano-m, ki zasluži najvišjo čast, kakor bi se čutil dolžnega izkazati počaščenje poveljniku najhrabrejšega poika.

"Težko ste delali, ali prepričan sem, da ste pravi vzor žene in da ste ponosni na to, kar ste storili. Gotovo čutite, da imate pravico do resnobe, ne pa do usmiljenja. To je, kar čutim jaz za Vas. Ču-tim, da ste Američanka tiste vrste, na katero bi morali biti vsi dobri Američani ponosni. Mislim, da Vas postavlja to, kar ste izvršili, v prvo vrsto mož in žen sedanje generacije, ki so služili svoji do-movini."

V znak priznanja je poslal Roo-sevelt tej ženski knjigo: Svoj last-ni življenjepis...

Veliki Teddy je storil s tem pi-smom nekaj resnično velikega. Pokazal je Ameriki pot. On je po-slal eni ženski svoj življenjepis. Očividno smatra to za izredno na-grado, za nekaj takega kakor že-lezni križ na Nemškem ali Fran-jožefov orden v Avstriji.

Priporočati bi bilo torej to: A-merika naj nakupi nekoliko sto-tisoč Rooseveltovih knjig in vsaka Američanka, ki rodi enajst otrok — ali pa recimo okroglo deset — dobi po eno tako knjigo. In če se ne bodo ženske kar trgale za to, da porode vsaj enkrat na leto — tedaj ne poznamo niti mi boljšega sredstva od Rooseveltovega. Bo-jimo se pa res, da ne bo vleko.

ŽENSKO DELO V PENNSYLVANIJI.

Zadnje poročilo delovnega od-delka v Pennsylvaniji izkazuje, da je v delavnicah in tovarnah te države zaposlenih 216.000 žensk. V industriji oblek in nogavice jih je 27.900. Kitničark in čipkarice je čez 3000; pri izdelovanju moških oblek jih je zaposlenih čez 7000, v pekarnah pa blizu 3000. Mnogo žensk dela v tovarnah za muni-cijo, v avtomobilskih popravljal-nicah in v rudniških obratih. Naj-bolj presenetljivo je pa to, da jih je 200 zaposlenih v klavnicah. Ženske so se vdomačile tudi v stavbinski obrti in nedomeščajo krove, kleparje in železarske delavce. Mnogo jih dela v kemičnih tovarnah, pri fabrikaciji barv, raznovrstnega olja, esene, črnila za peči in alkohola. V čevljar-ski industriji je zaposlenih 4000 žensk, v tekstilni industriji 56.000. V svilnarah dela 26.276 žensk, med njimi mnogo povsem mladih deklet.

Kdor ne vidi, kako je par de-setletij globoko poseglo v nekdan-je življenje obitelji, ki so jo smatrali za podlago družbe, mora biti slep. Ženske se v industriji množe od leta do leta in ta razvoj pojde svojo pot, dokler ga ne u-stavi preosnova družabnega reda. Hinavske ali pa žalostno neume-ne so vse tiste pridige o svetosti fa-milije, ki jih morajo ljudje poslu-šati vsak dan od starokopitnih moralistov in puhloglavih, četudi v svilo oblečenih babnic. Tista obitelj, ki jo je poznal "stari čas", umira; sedaj vlada kapita-lizem, kateremu ne ustreza več nekdanja familija, in zato jo ruši, pa ustvarja nove forme. Morala, ki caplja vedno daleč za realnost-jo, se ni sankcionirala teh novih, doslej še nedovršenih oblik, pa za-govarja nekdanjost. Resnična se-danjost ji pa osle kaže.

Lipske umetne gore.

V okolici mesta Lipska ni nika-kršnih gričev ali gora. Da se te-mu nedostanku odpmore, so že pred leti nasuli umetno goro z i-menom "Rosentalberg," a ljud-stvo jo imenuje po svoji šegavosti "Scherbelberg" (navozili so tja-kaj v prvi vrsti mestne smeti). Na vrhu je zgrajen razgledni stolp v švedskem slogu in vse skupaj na-pravlja prav imeniten vtis. Sedaj je lipska mestna občina sklenila nasuti še drugo, znatno večjo go-ro, in sicer v lachenskem ozemlju. Dočim pokriva Scherbelberg le 10.000 kvadratnih metrov prostora, bo novi grič zavzemal 350.000 kvadratnih metrov, njegova vse-bina pa bo znašala 2 in pol miljo-na kubičnih metrov. Stroški bo-do znašali 1.200.000 mark.

Najstarejši francoski list prenehal izhajati.

"Gazette de France" najsta-rejši francoski list, ki je pričel izhajati pred nekako tristo leti, je prenehal. — Lastniki lista so izjavili, da ga bodo pričeli zopet po vojni izdajati.

Hipokritičen pacifizem.

Ko je poslal Wilson svojo zadnjo, splošno "ultimatum" imenovano noto v Berlin, je vzki-pala miroljubnost v Ameriki do takega vrhunca, da se je človek, ki je obenem zasledoval kongreso-vo podpiranje Wilsonove politike, Rooseveltovo triumfalno potovanje in veliko pripravljane za "pripravljenost", lahko začudil. Od vseh strani so frčali pacifistični telegrami v Washington, ta-ko da niso mogli na nekaterih postajah po cele ure sprejemati drugih brzojavov. In razni listi so bili kakor izpremenjeni. Časopisi, v katerih ni bil čitatelj prej nikdar vaje mehkočutnosti, so rotili predsednika, Lansinga in kongres: "Ne preloma z Nemčijo! Ne vojne!"

Človek bi se bil odkritosrečno veselil, da je miroljubnost v Ameriki tako velika. Veselil bi se bil, če ne bi bila veselja kalila nekatera opazova-nja, ki so kazala precej sumljivih momentov. In zdi se nam, da se ta sum ravno sedaj práv močno potrjuje.

Mi nismo imeli nikdar zaupanja v meščanski pacifizem. Manjšina njegovih zastopnikov je se-stavljena iz sanjcev; večini pa sploh ne verja-memo, da ji gre za načelo miru. Tega zlasti ne verjamemo tisti navidezni množici, ki je bila tako vneta za mir med Ameriko in Nemčijo.

Razume se, da tudi mi nečemo vojne z Nem-čijo. Tudi z Anglijo, Rusijo ali Japonsko je no-čemo. Ne strinjamo se s politiko washingtonske vlade; strinjamo se s taktiko sodruga Meyer Lon-dona v teh vprašanjih. Razume se, da socialisti sploh ne odobravajo politike, ki vodi v vojno in da ji oponirajo na vsi mož.

Ali tista velik a miroljubnost, o kateri tukaj govorimo, nam je bila sumljiva in videli smo v njej velikanski humbug. Verjamemo, da so nje-ni začetniki želeli, da se prepreči vojna med Ame-riko in Nemčijo, ne verjamemo pa, da so nasproti-ni vojni sploh. Popolnoma smo prepričani, da je ogromna večina tistih miroljubnih telegramov frčala v Washington ne iz ljubezni do miru, ampak iz ljubezni do Nemčije.

Nemško nacionalni krogi, ki niso še z eno be-sedo obsodili avstrijske provokacije in nemškega podpihovanja na vojno in niso nikdar želeli miru v Evropi, dokler je bilo videti, da zmaguje kajzer in osvaja svet in so tukaj zbirali fonde za Nemčijo in posiljali telegrame v Berlin in slavili vse nemške zmage — ti ljudje, so naenkrat postali pa-cifisti. Toda le toliko časa, dokler ni bila ameri-ško-nemška kriza premagana. Ko se je pokazalo, da ne pojdejo naše ladje bombardirati Hamburga, se je pacifizem te gospode zopet položil na led.

Sedaj imamo krizo z Mehiko. Slepce lahko tipa, da živimo v resni nevarnosti in da se zelo mogočni krogi trudijo za vojno na jugu. Položaj

je pravzaprav bolj kočljiv, nego je bil v nemški krizi. Nemčija je daleč in vojskovanje Amerike z njo je precej nejasen problem. Izpolnitev ameri-ških zahtev ni bila za Nemčijo nemogoča reš. Nem-čija kljub ošabnemu pisanju nekaterih nacionali-stičnih listov ni imela razloga, da bi zvalila Ame-riko med svoje sovražnike. V Ameriki sami si zelo vplivni velekapitalistični krogi niso želeli take vojne; zaveznikom se sedaj mnogo bolj iz-plača prodajati municijo kakor stricu Samu.

Bila je kriza, seveda. In kdor je mogel kaj storiti za mir in je storil, je ravnal prav.

Ali tudi sedaj je kriza. Nevarnejša je od nem-ške. Mehiko ni onstran morja. Naše vojaštvo je že na mehiških tleh. Pogajanja za odhod naših čet ostajajo brezuspešna. Časopisje, ki je bilo zmerno v nemški krizi, hujša zoper Mehiko. O-gromen denar se troši za ugrajenje, za spletarije, za banditstvo, aranžirajo se incidenti. Zoper Me-hiko se mobilizira, rekrutira, koncentrira in mar-šira.

Nevarnost je tako očitna, da vzame človek, ko se zbudi, le s strahom časopis v roke, ker se boji vesti o novih dogodkih, ki napravijo vojno "neiz-ogibno." Nevarnost je večja, nego je bila v kri-zi z Nemčijo. Že zato je večja, ker ne bi bil mo-gel Wilson brez kongresa napovedati vojne Nem-čiji, ekspedicije v Mehiko je pa že odobrena, in če se preganjanje Ville samo po sebi vsled najne-znatnejšega dogodka izpremeni v vojno, je ne prepreči noben kongres.

Kje so sedaj tisti pacifisti? Kje je tisto va-lovje telegramov? Kdo se iz tistih krogov oglaš-a proti vojni z Mehiko?

Časopise čitamo, ki so znali virtuožno opisa-vati zlo, ki bi ga povzročil prelom med Ameriko in Nemčijo; niti po šolarsko ne znajo opisati gor-já, ki bi ga porodila vojna z Mehiko, in mnogo-ravno tistih listov stoji danes naravnost v služ-bi hujšakcev. Prav kakor Hearst in suma nje-go-vega listovja. Tudi on je za mir z Evropo; z Me-hiko hoče vojno za vsako ceno.

Visoka stena je med to hipokritsko bando in socializmom. Naj se ta svojat dere za mir, ko-li-kor se hoče — mi nimamo z njo nobenih stikov in nobenega opravka, in tudi nimamo iskati nobene skupnosti. Socializem ima svoje cilje in svojo pot. In le če ostanejo oči uprte v te cilje in noga na tej poti, homo hodili prav. Naši interesi niso pri militaristih in niso pri pacifistih; naj se nam laskajo eni ali pa drugi, vendar vemo, da imajo eni in drugi le svoje namene; eni in drugi bi radi porabili delavstvo za lestvo, po kateri bi splezali navzgor, da ga potem — izdajo.

Te epizode pacifizma so zelo poučno poglav-je, in niti mnogo duševnega napora ni treba, da jih človek razume.

Ekspropriacije na Ruskem.

Vojna je gotovo grda reč. Klavnic sploh ni najsimpatičnejše podjetje, človeška klavnica pa pač najmanj. Toda po pravilo, da ni gorja, v ka-terem ne bi tlačilo tudi nekaj dobrega, ima tudi vojna svojo dobro stran. Kdor ne vidi le mrliških hribov in krvavih rek, ampak opazuje vse, kar je vredno opazovanja, pa naj bo lepo ali grdo, se lahko mnogo nauči.

Poročila iz Avstrije in Nemčije pripovedu-jejo:

"Že meseca februarja 1915 je ruska vlada odredila razlastitev gotovih nemških posestev na Ruskem. Ta zakon je bil 13. decembra 1915 raz-širjen in določa, sedaj, da je razlastiti vsa zem-ljiška posestva, ki so last Nemcev ali takih ruskih državljanov, ki so šele po 1. januarju 1880 pridobi-li rusko državljanstvo. Posestva in z njim zdru-žene morebitne pravice se lahko do gotovega ča-sa prostovoljno prodajo na javni dražbi, po pre-teku dotičnega roka pa se prodajo na javni draž-bi eventualno tudi pod cenilno vrednostjo." Na-men ruske vlade je, izvršiti popolno razlastitev nemških posestev do konca leta 1916. Prostovolj-nih prodaj je bilo doslej jako malo. Tako je v treh južnih gubernijah evropske Rusije določenih 1¼ miliona desjatin zemljišč za razlastitev, a prostovoljno je bilo prodanih le 2200 desjatin. Pri dražbah skupljene svote se vlože in se izpla-čajo lastnikom po končani vojni. Ta skupila sma-tra ruska vlada za nekakšno kavejjo, da se ne bo-do v pokrajinah, ki so jih zasedle nemške in av-stro-ogrsk armade, pobirale kake kontribucije. "Po novem zakonu se bo razlastilo nad pet mi-ljonov desjatin sveta. Razlaste se tudi tista pose-stava, ki jih je ruska država v 18. in v 19. stoletju darovala nemškim kolonistom. Namen tega za-kona je, pregnati nemške posestnike iz Rusije." "Pa tudi proti nemškemu kapitalu in proti nem-ški industriji se je začel boj. Že leta 1914 je bilo ustanovljeno društvo, ki zdaj posebno živahno de-luje in hoče Rusijo spraviti iz gospodarske odvis-nosti od Nemčije, ki je pred vojno prodajala na leto za 1600 milijonov mark industrijskih izdel-kov na Rusko. Rečeno društvo, ki ima velikan-

ske zaslonbo, dena na to, naj bi se po vojni skle-nile samo take trgovske pogodbe, da bi vsled njih Nemčija ne mogla biti več ne liferant industri-j-skih izdelkov, ne kupevalec ruskih produktov. V ta namen se naj preuredi železniška in carinska politika in se naj sklene s Francijo, z Angleško in z Japonsko trgovinski ter industrijski blok. Celo pristanje nemških in avstrijskih ladij v pristan entente naj bo prepovedano. Naseljevanje Nemcev na Ruskem se naj omeji s tem, da bo mogel Nemeč pridobiti rusko državljanstvo šele po 20letnem nepretrganem prebivanju na Rus-kem."

Zakon je trd. Ali pravzaprav se je Rusija naučila od — Nemčije. Tam je že nekaj let v veljavni takozvani hakatistovski zakon, po kate-rem se Poljakom v poljskih krajih lahko posili prodajajo zemljišča, ako jih hočejo kupiti Nemei. Rusija torej le posnema, kar je videla v Nemčiji.

Po našem mnenju bo imel ta zakon kratko-trajno veljavo. Kajti kadar bo vojna končana, pride prejalisej zopet zblizanje Nemčije in Ru-sije. Gospodarske potrebe na obeh straneh ga bodo izsilile.

Toda če smemo to smarati za vprašanje bo-dočnosti, se nam kaže vendar že danes nekaj za-nimivega. Ruska vlada ekspropirira nemške po-sestnike, ker meni, da zahtevajo tako razlastitev interesi, katere zastopa. Ravno tako je Nemčija ekspropirala na Poljskem v svojem interesu.

Kdo vprašuje, če je to moralno in pravično? Vršši se, in kadar je izvršeno, je stvar gotova.

Socializem — pravijo — je nemogoč, ker bi se zanj morala izvršiti razlastitev kapitalistov. Tujaj pa vidimo, kako je ekspropiracija mogoča. Tukaj se vrši razlašanje v interesu malih kro-gov. Socializem zahteva razlastitev malega šte-vila kapitalistov v splošnem interesu. Kar je v enem slučaju mogoče, naj bi bilo nemogoče v drugem, in sicer ravno tedaj naj bi bilo nemo-goe, ko bi bilo najbolj pravično?

Hoteti mora delavsko ljudstvo, pa bo mo-goe.

Priobčilo tega lista je ponatisnil tudi socialističnif "Avanti."

Tako sedaj torej vemo, da napravijo tri oso-be lahko vojno. Še boljše pa vemo, da je neznanje v dvajsetem stoletju še velikanška sila, in raz-u-memo, da se lahko dobro godi tistim, ki hočejo in znajo izrabljati.

Mr. John Jacob Astor, ki je sedaj star 4 leta, ne more živeti z \$20.000 na leto. Njegov oče John Jacob Astor, znani newyorški večkratni milijonar, je izgubil življenje pri potopu "Titanica". Mlada vdova Astor je prinesla sodišču račune, iz katerih se razvidi, da je za življenje mladega milijonarja potrebovala \$20.000. Prosila je sodnijo, naj ji dovo-li vsako leto \$150.000 dohodkov od fonda \$3.000.000, katere je oče zapustil sinu.

Preparedness in delavstvo.

Iz Minneapolis, Minn., poroča-jo: John J. Arnold, podpredsed-nik First National Bank v Chica-go, je na nekem banketu bančnih uradnikov, govorec o "prepared-ness", dejal, da bi bilo predvsem treba delavcem v miru dati več-jih delež od profita, ki se dosega s skupnim naporom kapitala in dela.

John J. Arnold je že bolj bela vrana med tistimi, ki kontrolira-jo bogastva v Ameriki. Prav pa nima, da je zadovoljiv položaj ljudstva prvi pogoj vsake pri-pravljenosti. Ravno zato so pa kapitalistične države vedno ne-pripravijene, pa naj je njih mili-taristični aparat še bolj dovršen od nemškega. Kaj naj ljudstvo brani, če se mu slabo godi in če nič nima? In kako naj se bojuje ljudstvo, ki je že v miru tako iz-stradano, da bi mu bila v dojnem času puška pretežka?

Vsaka pripravljenost za obram-bo se pričinja pri zadovoljnosti ljudstva. Če bi se delaven v Ame-riki bolje godilo, kakor delavcem v drugih deželah in bi nastala ne-varnost, da zmagata nazadnjaški sovražnik, ki bi poslabšal življen-ske razmere, bi delavei vedeli, kaj imajo braniti in bi branili. Danes se zahteva od njih da naj branijo tuje, kapitalistične interese, in kdor se navdušuje za tako pri-pravljenost, mora imeti možgane pomešane z otrobi in z žaganjem.

Ali mister Arnold ne bo s svo-jimi banketnimi govori zboljal delavskega položaja in kapitali-stov ne bo prepričal. Magnatom bodo njihovi profiti slejkoprej ljubši od interesov dežele. Zatorej bodo morali delavei tudi znanprej sami skrbeti za pravo pripravlje-nost Zedinjenih držav. To se pra-vi: Izpopolnjevanje bodo morali svoje organizacije, politične in strokovne, da si zboljšajo položaj, da postanejo trepki in močni, da osvoje deželo za ljudstvo. In ka-dar bo ljudstvo gospodar v Zedi-njenih državah, tedaj ni strahu, da jih bo tudi branilo zoper vsa-kega sovražnika, ker bo s tem branilo samo sebe.

Tobačni grafti.

Poročali smo že, da so prišli v New Yorku na sled velikim slepa-rijam pri prodaji tobačnih izdel-kov in da so zaradi tega osumljeni tudi razni zvezni uradniki.

Sedaj poročajo iz New Yorka dne 18. maja: Christopher J. Fortman, ki je bil čez deset let zvezni davkar, je bil danes od zveznih oblasti aretiran in je ob-dolžen, da je sprejemal podkup-nine od tobačnih prodajalcev, za-to, da je dajal vladi lažna poro-čila. Temu bo sledila aretacija mnogih drugih davčnih kolektor-jev, kakor je naznanil pomočni distriktni pravdnik McDonald, ki zasleduje omenjeni graft, vsled katerega je vlada v zadnjih dese-tih letih izgubila čez \$300.000.

Fortman je bil pred dvema le-toma odpuščen iz službe. McDona-ld trdi, da je sprejemal čez de-set let po 50 dolarjev podkupni-ne na teden. Njegova dolžnost je bila, da je vsak mesec pregleda-val naznanila, podana od približ-no 100 prodajalcev. Vlada ga dolži, da je potrjeval poročila, ne da bi se bil prepričal o resnično-sti, in je za to dobival od vsakega prodajalca po 1 do 2 dolarja.

Fortman je bil pred nekaj časa premeščen v Philadelphia. V zve-zi s to aretacijo so konfiscirali to-baka v vrednosti \$1.100.000.

Japonsko-ameriška trgovina.

Generalni konzul Združenih držav George H. Skidmore v Yo-kohami je poslal trgovskemu od-delku v Washingtonu poročilo, iz katerega je razvidno, da so Zdru-žene države najboljši odjemalce Japonske; drugi pa je angleška Indija. V zmislu tega poročila je znašal izvoz iz Japonske v Zedi-njene države leta 1915 \$101.662.00 in leta 1914 pa \$97.876.000. Iz-voz iz Združenih držav v Japono-sko je pa leta 1915 znašal \$51.062.000, leta 1914 pa \$58.191.000. — Velikansko trgovino dela Ja-ponska tudi z zavezniki silami zlasti z municijo in drugimi vojnimi potrebščinami. Izvažajo zelo veliko svile, riža, čaja itd.

Republičanski kandidati za so-d-nike naj bi prispevali vsak po 3.700 dolarjev za volilni sklad svoje stranke. Zdaj nastane vpraša-nje: Kdo misli, da bodo to sodni-ki plačali iz svojega žepa? Kdo bo torej plačal? — Delavei naj bi razmišljali o tem.

Socializem, pacifizem in sorodno.

Etbin Kristan. (Konec.)

NEKRVAVI SOCIALISTIČNI NAMENI.

Spomnimo se še enkrat: Socialistična stranka je politična, revolucionarna in evolucionistična. Osvojiti hoče politično moč; to dela razvojno, kadar pa doseže politično moč, jo porabi za dovršitev socialne revolucije.

Osvojiti hoče in mora vso politično moč, torej ne le parlamente, ampak tudi vso eksekutivno moč, katere sestavni del je oborožena sila. Tudi to mora torej osvojiti.

Nihče ne more iz tega izvajati, da stremi socialistična stranka po tisto krvavo revolucijo, o kateri se sanja konfuznemu filistru, ki se do mrti ne iznebo grozno-sladkih občutkov, porojenih v povestih mladih dni o strahovih in pošastih. Nasprotno je resnično. Ako bi bila končna izvedba socialne revolucije odvisna le od socialistične stranke, ne bi teklo toliko krvi, kolikor je ima komar izza pika v sebi. Socialistična stranka hrepeni po absolutno mirnem preobratu — in jaz z njo.

Ampak moje hrepenenje in hrepenenje vsega delavstva ne odločuje samo. Mi hočemo mir. Če ga pa kapitalisti ne bodo hoteli — kaj tedaj? Naj li tedaj z gesto virtuozna položimo roko na sree in zažolimo, da nam je sveti, presveti mir ljubiši od vsega drugega in da mu rajši žrtvujemo tudi socializem, ker smatramo puško za najgrši izum vseh vekov?

K vragu s takim izdajalskim pacifizmom! In k vragu z zapeljivei, ki hočejo zavarati delavstvo, češ da mu priplava socializem kakor božji čudež iz nebes in izpremeni vse volkove v jagnjeta! Zmago socializma hočemo, ker vemo, da je le v njem rešitev; in če je za to zmago potrebna puška, tedaj puško v roke zavednega delavca!

MIREN PREHOD.

Čital sem lepo razlago, da bo prehod iz kapitalizma v socializem gotovo miren, ker homo takrat imeli večino, in te se bodo kapitalisti ustrašili.

Priznavam, da je to mogoče. Še več. Že davno se mi samemu zdi, da bo tako. Ali le pod onim pogojem: Če bo namreč večina resnično močnejša od manjšine. To pa ne bo, če prepusti manjšini orožje, sama pa ostane goloroka.

Orožje pod kontrolo ljudstva!

To je zahtevala socialistična Internacionala, in dobro je vedela, kaj dela, ko je tako sklepala. Njeni zastopniki niso bili otroci, katerim bi morali mi sedaj dopovedovati, da so bili še premladi in da niso doživeli sedanje vojne.

Engels je v svoji knjigi "Postanek obitelji, države in lastnine" pokazal, kako je bilo primitivno ljudstvo oboroženo ljudstvo in kako je s postankom države nastala posebna, od ljudstva ločena oborožena sila, ki se je lahko rabila tudi proti ljudstvu. To oboroženo silo je razvil kapitalizem do najvišje popolnosti. To je militarizem. Temu nasprotuje socializem, ne pa orožju sploh.

Vzeti kapitalizmu to protiljudsko silo in vrniti orožje organiziranemu ljudstvu — to je naloga socialistične stranke.

POGOJ NEKRVAVEGA PREHODA.

Ako je mogoče doseči to, še preden se izvrši zadnje dejanje socialne revolucije, tedaj verjamem tudi jaz, da bo to dejanje nekrvavo. Kajti delavstvo ne bo imelo razloga, da bi prelivalo kri, kapitalisti in njihovi oprede pa ne bodo imeli poguma. Kakor nekdanj z brazilskim cesarjem Pedrom, bo v tem slučaju nemara tudi z ruskim carjem in z nemškim kajzerjem mogoče govoriti pametno besedo. Kdor spoznava svojo slabost, je blag in mehak.

Ali le pod omenjenim pogojem je mogoč tak prehod. Ako ostane ljudstvo neoboroženo, je pa največja nevarnost, da bo tekla kri v potokih, da bodo neštete nedolžne žrtve, ki ne bodo nikomur koristne, in da bo delavsko gibanje pahnjeno daleč nazaj. Kajti če spozna kapitalizem, da se bliža njegovo dobesediranje, da pa nima delavsko ljudstvo za izvršitev ekspropriacije dovolj realne, materialne moči, tedaj bo mobiliziral vse svoje sile za upor, pa se tudi ne bo zadovoljil s samo demonstracijo svoje moči, ampak bo hotel "statuirati eksempel", da vzame "predrzi sodergi enkrat za vselej veselje in pogum za tatvino svete lastnine."

KRVAVA MOŽNOST.

Tudi če bi delavstvo tedaj opustilo svoje načrte, je nadvse verjetno, da bi se streljalo in sekalo — že zaradi zastraševalne teorije. A če bi bili vladajoči krogi mehko-srčnejši in bi se hitreje umirili, kot je verjetno, ni upanja, da bi se mogla kapitulacija delavstva izvršiti mirno in brez žrtev. Kajti temperamentnejši elementi in taki, ki ne znajo odtehati moč in protimoči, bi vendar vstali zoper protirevolucijo. Vstali bi z nezadostnimi sredstvi, gradile bi se barikade po starem načinu, poizkušali bi se napadi na orožarne, vmes bi se pomešali "praktični" anarhisti, tu-tam bi počila bomba, razletel bi se peklenški stroj, nastala bi neizogibna konfuzija, in v taboru protirevolucije bi dobili — kakor vselej — tisti premoč, ki zagovarjajo največjo odločnost in strogost.

Kdor bi imel oboroženo silo za zmago in bi z njo zmagal, bi imal tudi justico v svojih rokah, in ta justica bi bila krvavo maševanje. Zgodovinsko dejstvo je in psihološko se zelo lahko razlaga, da se zbudi vselej po zatrtim uporu v značevalec bestija, ki zahteva na morišču včasih še večje žrtve kakor na bojišču.

AKO JE DELAVSTVO KRATKOVIDNO.

Tako se lahko zgodi, ako se delavstvo res zagleda v zlate zvezde v višavah in se zaziba v sladke fantazije o vesoljnem miru, medtem ko ostanejo njegovi nasprotniki na trdih zemeljskih tleh, "pripravljeni za vse slučaje", kakor pravi

policijski kapitan, ki uri svoje moštvo v streljanju s strojno puško s šeststo strelji v minuti.

Včasih se zgodi, da se kapitalisti v sedanji družbi vdajo delavskim zahtevam, ne da bi prišlo do stavke. V vsakem takim slučaju nam povedo organizatorji dotične stroke, da so delavci dobro organizirani, kar pomeni seveda nekaj več, kakor da ima organizacija mnogo članov. Spoznanje podjetnikov, da bi bil njihov boj popolnoma brezupen, jih privede do tega, da si prihranijo gotove izgube. Dokler imajo količjak upanja, da zmaga, pa ne odnehaajo.

Če bo v odločilni dobi delavstvo tako organizirano, da postane kapitalistom brezuspešno, boja jasna, tedaj je mogoče, tedaj je celo verjetno, da se izvrši velikih prehod brez posebnih hudih sunkov. Organizacija, ki mora imponirati s svojo silo, je torej največja garancija miru tudi v tem slučaju.

Taka organizacija je pa le tisti, ki lahko uspešno nasprotuje vsakemu sredstvu sovražnika, tudi njegovemu orožju; torej mora ta organizacija biti sposobna tudi za oborožen boj, razpolagati mora z orožjem in kontrolirati ga mora.

To je zmisel ljudske obrambe.

VARNOST DEŽELE.

Na tem mestu ne bom govoril o brambovstvu v sedanji družbi. O tem bi bilo treba zelo mnogo pisati, da bi se pojasnilo vse in da bi se poseglo do temeljev. Tako namreč tudi ni, kakor filozofirajo dobre duše, da nam je vseeno, kaj se zgodi, če kdo napade deželo. Ta teorija neupiranja spada v poglavje največjih neumnosti, pa naj se okrasí in drapira z modrostjo, humanitarnostjo ali pa s čim koli.

Socializem se ne bojuje v zraku, ampak na tleh sedanje države in zato mu ne more biti vseeno, kakšna so ta tla. Ni nam vseeno, če je dežela, v kateri se borimo za svoje cilje, republika ali monarhija, če je absolutistična ali parlamentarna, če ima splošno volilno pravico ali pa kakšno razredno spako i. t. d. i. t. d. Vse to se reči, ki se nas zelo tičejo, ker se tičejo našega boja in pogojev naše zmage.

Le povrhin deklamatorji, ki se jim zdi za malo, da bi razmišljali o praktičnih nalogah socialistične stranke, lahko trbiho, da jih nič ne briga, če ukazuje v Washingtonu predsednik, katerega bi si ameriško ljudstvo lahko samo izvolilo, ali pa ruski car, nemški kajzer ali japonski mikado; le kratkovidnost poje, da nas nič ne bi ženovalo, če bi deželo okupiral pruski ali pa japonski militarizem.

Toda za ta vprašanja nimam tukaj prostora. In za enkrat mi jih ni treba razglabati, ker ni za varnost sedanje države odgovorna socialistična stranka, ampak tisti, ki danes vladajo. Socializem pomeni v tej državi opozicijo, skrajno, nepomirljivo, načelno opozicijo, ki ne more dovoliti gospodujočim slojem nobenega sredstva za vzdrževanje njihove vlade.

ZOPER MILITARIZEM.

Po mojem mnenju ne more imeti socialist v kapitalistični državi nikdar povoda, da bi glasoval le za en cent, za en vinar, za eno kopejko, za en fenig za oboroževanje. Naj prete napadi od treh ali od štirih strani in naj žugajo s čimer koli — kapitalistični vladi ne morem dovoliti ne enega moža, ne enega čolna. Vladajoče stranke imajo večino in so torej odgovorne za varnost dežele; od nas se ne more zahtevati to, kar je njihova dolžnost.

Kot opozicija imamo pravico kritike. Če ne znajo gospodujoči prav izvršiti svoje naloge, morajo poslušati našo cenzuro; reči nam ne morejo, da naj sami bolje napravimo. Kajti če bi to hoteli, bi morali oni odstopiti in nas pustiti na svoje mesto. Dokler se to ne zgodi — in pa njihovi prosti volji se seveda nikdar ne bo zgodilo — ne moremo od nas zahtevati nobenega aktivnega dela v splošnem interesu. Dokler smo manjšina, imamo zastopati edino le interese svoje stranke.

Tisti, ki mislijo, da se mora socialistična stranka še sedaj baviti z deželnoobrambnim vprašanjem, te torej pa mojem prepričanju motijo. Že zato se motijo, ker ne moremo dovoliti vladi nobene armade za "obrambene namene", ne da bi je mogli gospodujoči izrabiti proti nam samim. Ne moremo dovoliti vladi nobene armade, ker ne moremo kontrolirati njene politike. Ona lahko ustvarja povere za vojno, lahko suče stvari tako, da je navidezno napadena, pa v resnici sama napada ali pa vsaj provocira, kar je včasih skoraj vseeno. Mi pa nimamo vpogleda v njeno diplomacijo, v njeno tajno službo, v njene zakulisne namene; še manj pa imamo oblasti nad temi rečmi.

Za svrhe, katerih ne poznamo in ki so od nas neodvisne, torej ne moremo dovoljevati nobenih sredstev. Logično velja staro geslo: Nobenega solda in nobene kosti za militarizem.

V NOVI DRŽAVI.

Toda če smo danes v manjšini, pride čas, ko bomo v večini. Za to se bojujemo.

Sedaj se je treba zopet spomniti, da se ne da razvoj socializma tako regulirati, kakor se vleče figure v marionetnem gledališču. Pogojni razvoj so v raznih deželah različni, zato je tudi razvoj različen.

Kjer dozore razmere tako, da morejo socialisti prevzeti upravo dežele, jo bodo gotovo prevzeli. Tedaj ne bodo prav nič vpraševali, koliko so druge dežele še zaostale, in ne pojdejo prosit kapitalistov, naj blagovolijo v Zedinjenih državah še tako dolgo vladati, dokler ne dosežejo socialisti tudi na Japonskem in v Tibetu večine.

Spekulacije o sočasni zmagi socializma po vsem svetu spadajo baš na tisto stran kakor napori nadmodrirjanov, ki bi radi iznašli perpetuum mobile.

Jaz ne vem, kje dosežejo socialisti najprej večino; toda zdi se mi, da pridejo Francozi prej tako daleč kakor Turki, in Američani prej kakor Albanci.

Kjerkoli se pa to najprej zgodi, tam postane za socialiste problem deželne obrambe tisto uro akutno. In socialisti niso tedaj le svojemu narodu, ampak vsej socialistični Internacionali odgovorni za to, da varujejo z vsemi silami to, kar so pridobili za socializem. In če je treba to braniti z najmodernejšimi kanoni zoper zunanjo kapitalistično reakcijo, tedaj je naloga socialistov, da dobe za obrambo socialistične dežele najboljšo, najučinkovitejšo kanone, kar jih more dati tehnika. In če je treba, mora spraviti na noge vse, kar leze in gre — v zakope, na ladje, na zrakovplove, povsod tja, kamor je treba za zmago.

Rad bi vedel, kako bi mogli pacifisti v takem slučaju, ko bi bila napadena socialistična dežela, pridigati jetično načelo "nonsistence", pa še trditi, da so socialisti! Rad bi vedel, kaj je izdajstvo, če to ne bi bilo izdajstvo.

EVENTUALNOSTI PO PREOBRTU.

O možnosti govorim. Nisem Sibila, ne vem, kaj se zgodi čez deset let, čez dvajset let v Londonu, v Moskvi, v Pekingu ali v San Franciscu.

Ali z možnostmi moramo računati, tembolj, čimbolj se nam kažejo verjetne.

Da je vojna nesocialističnih dežel proti socialistični ali socialističnim mogoča, nam kažejo vojne sploh, nam kaže zgodovina in nam kaže značaj kapitalizma.

Priznavam pa, da se nevarnost take vojne lahko nekoliko zmanjša. Ne da sploh izgine. Dokler ne bo vsa človeška družba socialistična, ne mine ta nevarnost. Zmanjša se, ako bo socialistična dežela močna; ako bo sposobna za uspešno obrambo.

Ugovor, da povečeva dandanašnji oboroževanje nevarnost vojne, ne velja za ta slučaj. Kajti sedanje oboroževanje ima napadalne namene, tudi če nosi obrambno etiketo. V tem bi se socialistična obramba razlikovala od kapitalistične.

Z oboroženo silo socialistične dežele se ne bilo tako lahko spustiti v boj, kakor z militarističnim aparatom katerekoli današnje kapitalistične države. Kajti ta ljudska bramba bi dobro vedela, kaj brani in bi bila baš zaradi tega vsem militarističnim mašinerijam tako nevarna, kakor so bile srednje evropski reakciji nevarne revolucionarne armade prve francoske republike.

Vpoštevatí je pa treba še en jako važen moment.

V sedanjih evropskih armadah je mnogo socialistov. Ali položaj je tako zamotan, da se večinoma povsod iz zelo razumljivih razlogov boje sovražnikov zmage. Na Francoskem straši pruski militarizem, na Nemškem pa ruski carizem. Mi, ki smo daleč od onih krvavih bojišč, lahko objektivno presojamo in za nas je obsojanje po ceni. Tam je pa težko jasno videti.

V slučaju vojne med socialistično in kapitalistično deželo bi bilo pa marsikaj zelo jasno.

KOROMANDIJA — PRAMPANIJA.

Recimo — zaradi ljubeznive nevtralnosti — da ima Koromandija socialistično upravo, dežela Prampanija pa kapitalistično monarhično vladu. Prampanijski cesar bi rad napovedal vojno republiku Koromandiji. Ali v svoji deželi ima božji milostnik tudi kupček socialistov.

Razumljivo mi je — ne pravim, prosim, da odbravam! — če glasujejo nemški socialisti za vojni kredit, ko jim je naslikan caristični strah na steno. Ali nihče ne bi mogel kazati takih pošasti prampanijskim socialistom, če bi jih hotel zvesti na vojno s Koromandijo. In gotovo ne bi ostal noben prampanijski Liebknecht v takem slučaju osamljen.

Socialisti se danes lahko boje zmage kakšne tuje militaristično imperialistične sile. Socialisti v Prampaniji se ne bi mogli bati zmage Koromandije, kajti njena zmaga bi bila očitno tudi njihova zmaga.

Nič ne opravičuje mnenja, da bodo kapitalistične vlade tedaj bolj neumne kakor so sedaj. In če bodo imele dovolj soli, tedaj bodo razumele, kakšen je domači položaj, pa bodo smatrale vojno s socialistično deželo za dvakrat tako nevarno kakor vojno z dvema enako velikima reakcionarnima deželama.

Ali Prampanija bo morala vedeti, da ima Koromandija orožje in da ga znajo njeni socialisti sukati. Če bi pa socialistična uprava poslušala naše maslenosrčne pacifiste in pogreznila od pipe do havliče vse na dno morja, ne bo imela nobena kapitalistična država pred njo toliko respekta kolikor pred enim samim dobro opremljenim regimentom.

V INTERESU REVOLUCIJE.

Socialni revoluciji je dolžna vsaka dežela, ki prestopi praktično prag socializma, da se ohrani materialno močno.

Živ krst ne more vedeti, kako se v vsaki posamezni deželi izvrši prehod. Gotovo ne pojde povsod po enem vzorec. Vemo, da je to odvisno od razmer. Razmere so in bodo različne. Zato bodo tudi procesi različni.

Recimo da se je v Koromandiji izvršil preobrat mirno, gladko, da je vse drsalo po loju, da so se kapitalisti zadnje uro spametovali in da se je revolucija izvršila vzorno s parlamentarnimi sklepi in s pogodbami. Človek bi poljuboval zemljo, kjer je najbolj blatna in objemal drevoja cele šume, če bi šlo povsod tako.

Ampak — recimo, da v Prampaniji ne pojde tako. Zakaj črno na belem nimamo zagotovljeno, da se bodo dala zadnja dejanja revolucije povsod tako insecinirati kakor prizori na odru. V Prampaniji nemara ne pojde brez prave revolucije.

Naši prijatelji v Prampaniji bi se podali vanjo. Del njihove armade je rdeč. Ali v boju se

lahko zgode nepričakovani zapletljaji. Njihova revolucija bi bila zanesljivo lahko uspešna, če bi se mogli v slučaju potrebe naslanjati na drugo silo. Pa bi vprašali svoje sodruga v Koromandiji, kako in kaj.

Naj bi jim tedaj Koromandiji odgovore: Ej, tovariši, mi smo že prokleli orožje in smo ga pretopili v zvonove in lonce? Vam pa svetujemo kot dobri pacifisti, da se odrečete vsaki revoluciji in rajši počakate še par sto let, dokler ne postanej volkovi ovčje, ne zahrepene milijonarji po socializmu in cesarji po plebejstvu?

Socialistična uprava katerekoli dežele bi bila interesom socializma, Internacionalne, interesom končne, popolne zmage dolžna, da bi poslužila socialni revoluciji, kjerkoli bi bilo treba, z vsemi sredstvi, dokler ima sovražnik orožje, tudi z orožjem.

NE KONEC, TEMVEČ ZAČETEK.

Tisti hip, ko zmaga socialistična stranka v katerekoli deželi, tako da ima tam krmilo v rokah, mora začeti z realiziranjem socializma. Njeni cilji ne leže tedaj le v mejah njene dežele.

Socializem je Internacionala. Socializem mora obsegati ves zemeljski svet. V svoji deželi ga ne more socialistična stranka niti uresničiti. Kajti lokalni socializem je utopija. Kakor so bile utopične tiste neštete komunistične kolonije, ki so jih snovali po Ameriki — in jih še snujejo — tako bi bila utopična socialistična dežela sredi kapitalističnih, od katerih je ne bi mogel dandanes ločiti noben kitajski zid.

Socialistična stranka, upravljajoča eno deželo, bi tam lahko mnogo izpreobrnila — "prekucnila", bi dejali filistri, ki radi govorijo o prekucnihih —; lahko bi izvršila zelo globoko segajočo reformo — anarhisti in polanarhisti naj mi odpuste to pregrešno besedo — in te reforme bi bile zelo revolucionarne značaja. Ali "socializem" to še ne bi bil.

Niti ekspropriacija kapitalistov v tej deželi še ne bi bila "socializem". Dežela s socialistično upravo bi morala obdržati z ostalim svetom, posluževati bi se morala izmenjevalnih sredstev, ki so v rabi v kapitalističnih deželah, skratka, stala bi nujno pod vplivi ostalega, nesocialističnega sveta.

Ali cilj socialistične stranke ni reforma, naj bo še tako temeljita, temveč socializem.

PRVA POSTAJA.

Teka dežela mora samo sebe smatrati za prvo postajo, od katere mora socialna revolucija korakati do končnega cilja.

Ta cilj pa leži izven deželnih meja. Tako mora torej Koromandija postati vse kaj drugega kakor sedanje države. Njena eksistenca je opravičena v tem, da postane element svetovne revolucije.

Kakor se je smatrala Metternichova Avstrija za žandarja Evrope, kakor je carizem samemu sebi pripisoval nalogo, da potlači vsako revolucijo, tako bi bila nasprotna naloga Koromandije, da podpira in pospešuje revolucijo. Njeni živi interesi ne bi bili pri vladah drugih dežel, ampak pri socialističnih strankah. Kdor se je prvi približal cilju, mora prvi krčiti do njega pot.

Svet, v katerem bo Koromandija silila k cilju, bo imel orožje. Torej ga bo morala Koromandija tudi imeti. In njeno ljudstvo bo moralo biti sposobno, da ga rabi.

Vpričo teh krutih dejstev so vse fraze o "miru za vsako ceno" pesmi brez besed, lepe za ušesa, brezpomembne za življenje.

Čimbolj se razvija delavsko gibanje, čimbolj prihaja možnost zmage v bližino, tembolj velja geslo: "Socializem za vsako ceno."

SREDSTVO.

Bilo bi le še vprašanje, kako se realizira socialistična zahteva ljudske obrambe. Tudi o tem ni mogoče tukaj obsirno razpravljati, ker vpliva na to toliko različnih momentov, da bi bilo za razmotrivanje vseh treba posebne knjige.

Vzemimo najneugodnejši slučaj: Klic socializma ostane do zadnje ure neuslišan. Kapitalistična država gradi svoj militarizem in ga privede do najpopolnejše organizacije, preden doseže socialistična stranka parlamentarno zmago.

Nedvomno bodo v tem slučaju razne težave. Ali stranka, ki je dosegla večino, mora storiti, kar je v njenih močeh in kar je dolžno ljudstvu, ki jo je privedlo do zmage. Gledati mora, da dobi tisto oboroženo silo, ki je v deželi, pod svojo kontrolo. Torej v tem slučaju armada.

Pravico ima. Njeno početje je legalno. Popolnoma brezuspešno tudi ne bo. Kajti če se je "strup" socializma toliko raztrosil po deželi, da je moglo semje vzkliti in iz njega zrasti volilna zmaga, je moral tudi armada okužiti. Tudi oficirji niso taka izvensvetovna bitja, da bi bili od prvega do zadnjega nedostopni glasu razuma. V raznih revolucijah so že častniki igrali lepo ulogo. Marsikdo izmed tistih, ki ne stopijo iz svetega prepričanja v narodovo službo, stori to iz spoznanja, da je tako bolj praktično.

Morda ne uboga cela armada povelja nove večine, nove "vlade". Tedaj bo potreben boj z uporniki. Čim je ta potlačen in more nova uprava svobodno ravnati, odpravi militarizem in ga nadomesti z ljudsko brambo, z oboroženim ljudstvom. Nikjer ni zapisano, da mora biti to kopija švicarskega ali pa avstralskega sistema, dasi je v obeh mnogo dobrega v primeri z avtokratičnim militarizmom.

EVOLUCIJA.

Najbrže pa ne bo stvar tako nerodna, vsaj v vseh deželah ne.

Videli smo, da je socialistična stranka evolucionistična v svojih metodah. Drugača sploh ne more biti, če neče postati brezpomembna sekta. (Konec na 6 strani.)

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

PODPORNA ZYEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1908.

Inkerpostarna 22 aprila 1909 v drжавi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: FRANK PAVLOVČIČ, 46 Main St., Conemaugh, Pa.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, box 50, West Newton, Pa.
Tajnik: BLAZ NOVAK, 46 Main St., Conemaugh, Pa.
Pomočni tajnik: IVAN PROSTOR, 1098 Norwood Rd., Cleveland, O.
Blagajnik: JOSIP ZELE, 6108 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Pomočni blagajnik: JOSIP MARINCIČ, 5805 St. Clair Ave., Cleveland, O.

ZAUPNIK:

ANDREJ VIDRICH, 170 Franklin Main St., Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

VILJEM SITTER, 1. nadzornik, 46 Main St., Conemaugh, Pa.
FRAN TOMAŽIČ, 2. nadzornik, Gary, Ind., Tolleston, Sta., box 73.
NIKOLAJ POVŠE, 3. nadz., 1 Craib St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.

POROBNIKI:

IVAN GORSEK, 1. porotnik, Box 195, Radley, Kansas.
JAKOB KOCJAN, 2. porotnik, 1400 E. 52nd St., Cleveland, Ohio.
ALOJZIJ KARLINGER, 3. porotnik, Girard, Kansas, R. F. D. 4, Box 86.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. KEEN, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POMOŽNI ODBOR:

GLAVNI URAD v hiši št. 46 Main St., Conemaugh, Pa.
SPENDAL IVAN, Conemaugh, Pa., Box 781.
GAČNIK IVAN, 425 Coleman Ave., Johnstown, Pa.
GABRENAJA JAKOB, Box 422, Conemaugh, Pa.
BOVO FRANK, R. F. D. 5, Box 111, Johnstown, Pa.
SUHODOLNIK IVAN, Box 273, South Fork, Pa.
ZOLEK ALOJZIJ, Box 514, Conemaugh, Pa.

Uradno Glasilo: PROLETAREC, 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni, pošiljati vse dopise in denar naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja glasom pravil, edino potom Poštne, Expressne, ali Barčnih dekanov: nakaznice, nikakor pa ne potom privatnih čekov.

V slučaju, da opazi družbeni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kako pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

ČLANSTVU S. D. P. Z. NA ZNANJE.

Članstvu S. D. P. Z. naznanjam, da sem takoj po konvenciji prevzel urad glavnega tajnika, ker je bil prejšnji glavni tajnik Louis Bavdek že pred konvencijo odstavljen. Ostali glavni uradniki prevzamejo svoje urade z 1. julijem t. l., kar bo razvidno iz zapisnika konvencije, ki bo priobčen v slovenskih listih.

Članstvo S. D. P. Z. pač lahko računam, da je zveza z zadnjo konvencijo naredila marsikakšen napreden korak. Delegacija se je v splošnem zavzemala za združitve z naprednimi organizacijami, na kar se že toliko časa deluje. Zadnja konvencija S. D. P. Z. je podzela korake, po katerih mora priti do združitve s S. N. P. J. Združitve z S. D. P. in Penzijsko Družbo je zagotovila po zastopnikih, katere je ista imela na konvenciji, odvisno je le še od izida splošnega glasovanja S. D. P. in P. D.

Pravila je konvencija le v najpotrebnejšem preuredila oziroma popravila in to le formalno računajoč, da pride gotovo do združitve s S. N. P. J. Za slučaj, da ne pride do združitve, bo glavni odbor izdelal nova pravila, o katerih bo splošno glasovanje odločevalo.

Sklepom konvencije se bodo razposlali formalni popravki pravil na vsa društva in stopijo v veljavo s 1. julijem t. l.

Natančneje poročilo dobi članstvo iz konvencijnega zapisnika, kot že omenjeno.

Tajnike krajevnih društev tem potom opozarjam, naj vse listine, posebno mesečna poročila natančno izpolnijo, ker je le ta način mogoče točno poslovanje v glavnem uradu.

Ker je bilo za časa konvencije poslovanje v glavnem uradu ustavljeno, je v tekočem mesecu delo zakasnelo, kar naj blagovoli-jo društva vpoštevati. Skušal bom vse urediti, kakor hitro mogoče.

S sobratiskim pozdravom
Blaz Novak, tajnik S. D. P. Z.

NAZNANILO.

Društvo "Od boja do zmage" šteje 22 v La Salle, Ill., je sklenilo sledeče na predzadnji mesečni seji v aprilu in potrdilo zopet na seji v maju sledeče: 1. Član, kateri ne plača redno svoj mesečni asament je suspendiran. 2. Član, ki vsake tri mesece ne pride na sejo, bode v slučaju bolezni suspendiran za celi mesec bolniške podpore. Kdor se hoče izogniti neprilikam, naj se torej drži teh dveh točk. Seja brez članov je nemogoča in žalostno izpričevalo za društvene člane.

Društvo priredi tudi svojo veselico dne 30. maja pri sobratu Frank Gregorichu. Veselica se prične opoldne in traja do druge jutra. Torej zabave na koše. Sobratu in rojaki iz La Salle, Peru in okolice ste vabljeni, da se mnogostevilno udeležite te veselice. Dobiček je namenjen društveni blagajni. Za obisk se priporoča:

Odbor društva šteje 22.

IZ NASELBIN.

Pueblo, Colo.

Poznavatelj odra si domišlja, da je človek, ki je kritiziral prvomajniško veselico 30. aprila v "Glasilu S. N. P. J.", št. 19. Od kdaj je on poznavatelj odra? Mi smo ga pred leti in leti imeli čast videti v neki kratki vlogi ne vem katerem igri, kjer je predstavljal "pisarja Glazka" in tam govoril tako, da ga mogoče še osebje na odru ni razumelo, kaj se-le občin-stvo. Da bi bil pa kdaj kak gle-diški igralec v stari domovini s svojim in da bi sedaj delal v to-varni, se ne moremo spomniti, če si še tako napenjam spomin. Se-veda, zabavljati je lažje kot pa predstavljati čustva in misli ko-ga družega.

V dopisu se izdaja za socialista, če piše v Svobodo, je svobodni-slec, če piše v Am. Slov., je kato-ličan. Pred leti je bil tudi nekak-šen "pisatelj" najbujnejših fan-tazij, kar se jih je doslej porodilo v človeški glavi, in te je ponujal raznim listom in bralcem v preba-vo. Včas pride na seje soc. kluba: tam svetuje in ukazuje, kaj bi mo-rali in ne smelo biti a ko se mu pokaže soc. karta za vstop k stran-ki, se prične zvijati kakor črv in javkati, da že ve, zakaj ne pristopi. Da, on ve in mi tudi. Potem

ne bi mogel kazati vseh barv, am-pak samo eno. Pred par leti je pristopil k soc. stranki, kmalu po-tem se je poročil in sprejel vse "žegne" v isti cerkvi, po kateri tudi v dopisu tako nemilostno u-driha. Čez nekaj časa potem je zopet odstopil od stranke z izgo-vorom, da je mislil, da bomo pri-rejali kakke igre i. t. d., pa ni nič.

Radi programov, če niso bili pravilno deljeni, naj se ne zveča krivda na prireditelje veselice, ampak na osebo, ki jih je delila; če je to resnica, ne pa samo sple-tke gotovih oseb, ki tudi hlače me-rijo. Sicer se pa na tako malenkost ne gleda, ker je imel vsak priliko program obrniti desetkrat, ne samo enkrat, preden se je pri-čela igra. Kar se tiče pozdravne-ga govora, je bil v njem pojasnjen pomen praznovanja 1. majnika, če je on dobro poslušal, če ni mo-goče mislil samo na barvano vodo — sreča zunaj, če bi se bila še pred par leti prodajala, da bi bila nje-gova obsežnost manjša ostala. — Omenja tudi, da je bil nezadostno povedan socializem. Mi smo pri-rejili plesno veselico z igro, ne pa shod. Kadar priredimo javen shod, takrat bodo razlagali socia-lizem sodrugi, kateri so zmoini te-ga in ki spadajo k stranki, ne pa

Socializem, pacifizem in sorodno.

Vsak prirastek svoje moči porabi, da zboljša svoj položaj.

Na svetu ne vladajo pregovori in teorije, am-pak moč. Toda moč je relativna reč. Kapitalisti so močnejši od proletariata, zato je vladajo. Am-pak njih vlada ni absolutna, ker njih moč ni ab-solutna. Tudi proletariati ima nekaj moči, koli-kor si je je ustvaril s svojo organizacijo, s svojim znanjem, s svojim bojem. Za toliko, kolikor je pro-letariat pridobil moči, se je moč kapitalizma o-krušila. Ta proces se nadaljuje. Kapitalizem mora svojo moč bolj in bolj deliti s proletariatom.

To vidimo v tovarnah in to vidimo tudi v pa-rlamentih. Podjetnik ni več absolutni gospodar "v svoji hiši." Organizirano delavstvo si je pri-dobilo moč, da sodeluje o delovnem času, o var-nostnih uredbah, o plačah. V parlamentih vlada-jo večine, ali brez vpliva ni niti manjšina; veli-kost vpliva je odvisna od sposobnosti, od ljud-stva, na katero se more naslanjati, od pomembno-sti interesov, ko jih zastopa, pogostoma od polo-žaja.

Kakor uporablja socialistična opozicija ti-sto moč, ki jo ima, da doseže zboljšanje za delav-stvo na gospodarskem in političnem polju, tako ga bo tudi rabila v svojem boju zoper militarizem in za ljudsko obrambo.

Baš Švica in Avstralija dokazujeta, da tudi v tej smeri uspehi niso izključeni. Ponavljamo, da ni ne švicarski ne avstralski sistem še to, kar ime-nujemo ljudsko obrambo. Toda od recimo pruske-ga militarizma se vendar razlikuje kakor elek-trična luč od lojene sveče. Švicarski sistem je toliko demokratičen, da ne bi mogel nikdar poslu-žiti kapitalizmom, če bi bilo švicarsko ljudstvo sa-mo dovolj protikapitalistično.

Ako bi namesto v Združenih državah, da se reformira militaristični sistem, pa bi bile po okol-ščinah le dve možnosti: Avtokratična armada ali pa vojska po švicarskem vzoru, bi socialisti, če bi bilo odločanje odvisno od njih, popolnoma prav ravnali, da bi postavili švicarski sistem proti av-

ljudje, ki si sposodijo par tujih fraz in jih trobijo med svet kot okrasek svojih domišljij.

Mogoče se dopisovatelj spomni prislovice o žabi in volu: Žaba je hotela biti volu enaka, napenjala se je toliko časa, da je počila. — Look out!

Č-k.

Willard, Wis.

Cenjeni urednik!

Sicer se ne štejem med dopis-nike, katerih je dosti med Sloven-cem v Ameriki in so vsake vrste. Malo je dobrih, ki bi pisali za ko-risti slov. naroda v Ameriki. Ne-kateri pišejo dopise zavoljo svo-ga "biznisa," drugi bi se radi postavili s tem, da je njih pisa-va tiskana v časniku, nekaj jih pa je, ki pišejo v korist slov. naro-da. Ali ti so postali zelo redki. To je moje mnenje o dopisovalcih slov. listov v Ameriki. Moja ma-lenkost se pa ne šteje med dopis-nike, ker pridem z dopisom na svetlo vsaka štiri leta enkrat, ka-kor prestopno leto.

Razmere, ki vladajo danes, so mi pa potisnile pero v roko, da bi ljudje videli širno Amerike, kaj so farje, popje in slov. frančiška-ni. Tukajšnji Slovenci, seveda le nekateri, so se zavzeli, da se mo-rajajo spovedati svojih grehov. To pa zato, ker je dosti članov društva sv. Družine in to društvo je priklonjeno K. S. K. J. Člani so precej stari in pristop h kakim dru-gim organizacijam jim je nemogoč. Pravila K. S. K. J. pa govore, da se član, če ne opravi svoje verske dolžnosti izključi iz Jednote. Se-veda, ako bi ljudje imeli denarja, da bi Frančiška Skaze, s polno bi-sago, to bi že bilo, ker pa ni de-narja in vlada bolj revščina, so pa pisali do frančiškana Skazemirja prav resnično in mu povedali, da se gospodu ni treba nadejati, da se dobil kaj prida denarja; mo-goče dobi za stroške povrnjeno. Dobili so tudi odgovor, da pride gospod, ker bo že na misijonskem potovanju nekeje v Illinois. Med verniki je zavladalo veliko vese-lje; gospod pride! In nekateri so že izpraševali svojo vest. Vršile se so velike priprave. Cerkevni odborniki so hoteli obesiti v zv-onik neki zvon, katerega je daro-vala N. C. Foster Lumber Compa-ny od stare lokomotive, ko je vo-zila les s te zemlje v pretečenem stoletju. Lokomotivo so poslali v pokoj, zvon bo pa odganjal hude nevihte; žegnati ga bo prišel pa Zakrajšek iz New Yorka. Če pa noče, naj pa kar pošlje vodo. Naj to lahko opravi tukajšnji konje-derec. Že smo imeli Frančiška-na Skazo tukaj; nekateri trdijo, da se jim je sanjalo, kako so ga-spud lepo pridigovali. Da, toliko čebel, kakor je, pa ne morejo vz-državati enega trota.

Pa glej ga spaka! Tudi Skaz

je potegnil enkrat ovce, ki nima-je volne, lepo za nos. V slavnem "A. S." so čitali med jolietiskimi novicami, da je Skaza popihal na-zaj v New York. Torej vsaki, kdor nima 6 inčev ploha na glavi, lahko vidi, kaj je vera, kaj so far-ji, kaj je Bog. Bog je \$ \$

Drugače gre tukaj še dosti na-prej, samo počasi. Kdor gre za-to na farne, da bi čez noč oboga-tel, se strašno moti. Dosti ljudi je že šlo na farne, ali prav malo jih je, da bi bili s farmami tudi zadovoljni. Nekateri pridejo s premalim denarjem, zopet drugi z nedoraslimi otroki, ko so svojo najboljšo moč prodali kapitali-stom. Dosti je tudi takih, ki so pustili pamet doma in so prišli ku-pit zemljo in te še ne vidili ali pa samo od deleč. Tukaj je še dobra zemlja, seveda ne vsa. V nekem slovenskem listu sem videl pred par dnevi oglas od Homemaker Land Company, ki ima v tem o-kraju nekaj lepe zemlje, več je pa slabe. Če bi kateri Slovencev ku-poval od omenjene kompanije, naj vzame glavo s sabo, ne pustiti jo doma. Soc. pozdrav. J. S.

South View, Pa.

Cenjeni urednik!

Tukaj iz moje nove naselbine nimam nič kaj posebnega poročati. Kar se delavskih razmer tiče, niso prav dobre in se ne morem pohvaliti; delamo sicer vsak dan, ali kar se delavske plače tiče, jo pa tudi lahko spravimo v žep; za-to ker delavec ne dobi za svoj pro-dukt plačila, mora garati za kapi-taliste, ki so po sedanjem krivičnem korumpiranem sistemu ne-kaj višjega od delaveca, ki ga pre-zirljivo in zaničljivo gledajo, ko se peha in gara za njih masne pro-fite. Delavec, spregledi že enkrat, kako te tare kapitalistični jarem, da ne boš večni suženj! Pridruži se socialistični stranki in stopi v vrsto bojevnikov, da si izboljšaš svoj žalostni položaj.

Tukaj v naši naselbini imamo soc. klub, ki prav dobro napredu-je in bi lahko še bolj, ako bi si ljudje drugače ne tolačili soci-alizem, kakor v resnici je. Eni nas imajo za anarhiste, drugi spet pravijo, da hočemo Bogu glavo odsekati, tretji nam vrata zapira-jo in se nas boje kakor steklih psov. Ali povem vam vsem sku-paj, da se prokleto motite, ker so-cialisti se ne strinjajo z nasilnostjo, kakor anarhisti; mi zavzema-mo mirno taktiko z volilno gla-sovanje v roki. In kar se božje osebe tiče, do tiste pa tako in ta-ko ne moremo, ker jo ni še nobe-den videl; kar se pa lusenih člo-veška roka in so po našem mne-nju maliki ter jih spet ne prizna-vamo.

Kar se drugih zanimivosti tiče, tako ne velja podajati se v jav-

tokratični vojski, ne da bi se pri tem odrekli svo-jemu načelu.

V praktični politiki ne gre drugače, kakor da se sprejemajo odplačila, če zadostuje moč le-za-nja, ne pa za celo plačo. Kadar ni bilo v Evropi mogoče odkrušiti od militarizma nič drugega ka-kor eno leto aktivne službe so glasovali socialisti za dveletno službo, da so preprečili zmago triletnikov. Če se ne more doseči osebnurni delovnik, je deveturni boljši od deseturnega.

CILJ IN SMER.

Mogoče je torej, da se približamo v tej ali v oni deželi evolucioniščno ljudski obrambi in na ta način oslabimo militarizem. Ako bi jo bilo mogoče priboriti, še preden zmaga socialistična stranka na voliču, bi bilo to naravnost sijajno, kajti v času svoje parlamentarne zmage bi imela že materialno silo, katere ne bi bilo treba še is-kati. Tisto ljudstvo, ki je neoboroženo glasovalo za socializem, bi bilo tudi oboroženo socialistično. Bila bi oborožena večina; bila bi najmočnejša ga-rancija, da bi poraženi kapitalizem spustil oboro-ženo protirevolucijo.

V sedanjih družbi je ljudska obramba cilj ka-kor druge zahteve minimalnega programa. On označuje smer, v kateri se mora gibati naše delo, da ne zaide na stransko pot. Svoje moči pa mo-ramo zastaviti, da se tem ciljem približamo čim-bolj in čim hitreje.

Kakor zlata zvezda upanja se nam blešči so-cializem. Nov svet nam pomeni ta beseda. Stare mitologije nam pripovedujejo o silnih bojih med bogovi, titani, obri. Zgodovina nam slika, kako je butala sila ob silo vselej; kadar se je porajalo kaj velikega novega.

Sila brani sedaj stari svet; iz njegovega na-ročja silni novi svet na dan. Objubiluje nam mir, o katerem prepevajo o božiču. Ali mir je posledica zmage zmagaja je posledica boja.

Za boj mora biti pripravljen zavedni proleta-riat, za boj, kakršenkoli bo potreben za zmago socializma.

En teden smo imeli počit-nice zaradi kapitalistične trme. Pittsburgh Coal Co. se je bala, da ne bi mogla masne dividende iz-plaćati svojim magnatom. In pr-vega maja smo imeli iti delat, ali ker je delavski mednarodni praz-nik, je naš socialistični klub na-redil izlet v bližnjo naselbino Mid-way, kjer smo se prav dobro za-bavali s tamošnjimi rojaki, ki so nas prav gostoljubno sprejeli in nam postregli z pristno domačo kapljico, ki je marsikateremu živ-ee razgrela in se jim prav lepo zahvaljujemo za gostoljubnost. Ker so ondodni rojaki precej pod-jetni v poljedelstvu, imajo veči-noma svoje farme, kjer vinska tr-ta prav zlahko raste v veselje družbi, posebno meni, ker sem bolj zaljubljen vanjo kakor v kakšno deklico. Kar se narave tiče, nas je za letošnji prvi maj slabo ob-darila s krasoto; izgledalo je ka-kor po zimi; narava se je bolj po-zno prebudila iz zimskega spanja. Ali delavci, kdaj se boste vi pre-budili iz spanja, ki je še daljše kakor zimsko? Na plan! Ven iz moderne sužnosti, da ne bomo z mirom robotali za druge. Pusti-te različne verske sekte na strani, ker vam škodijo in glejte, da bo-ste tukaj za boljše bodočnost. Ne brigajte se toliko za drugi svet, ker ne veste, če eksistira. Briga-jte se, kako da se otresemo ka-pitalističnega sistema, ki je ko-rumpiran vladati drugace kakor z nezavednostjo delavstva. Podaj-mo si bratsko roko, da nam kma-lu zaplapolata zastava mira in bratstva.

Tony Zalar.

Southview, Pa.

Naznanjam, da smo premogari petega distrikta U. M. W. of A. imeli izvanredno sejo dne 15. ma-ja in zavrgli pogodbo (agree-ment), katere je bila sklenjena med operatorji in našim distrik-tom. Take pogodbe pod nobenim pogojem ne moremo sprejeti. Dne 25. maja je sklicana izvanredna konvencija od 5. distrikta. Izvo-liti je treba delegata. Naš lokal od premogorov Montour No. 1. je sklenil, da pošlje 6 delegatov. Na zadnjo konvencijo je poslal samo enega in še za tistega se ne zna, kakšen je bil. Delavci, pa-zite, kakšne delegate boste po-slali na konvencijo. Irei in prakti-čni katoličani sploh niso pripo-ročljivi že zato ne, ker nas uče, da se dobi plačilo za delo še le po smrti; mi hočemo plačilo takoj, ko je delo dovršeno.

Tony Zalar.

Forest City, Pa.

Danes, maja 20. so tukaj pri "Delaware and Hudson Co." v Vandling, Pa., zaštrajkali poga-njači (trajvari), kateri imajo v o-skrbi premogarskih baronov mu-

le. Zavoljo tega so vsi premogari doma. Pri nas v jamah je tako, da kjer, trajvarjev in mul ni, tamkaj se tudi kolo ne vrti. Njihove zahteve sotako upravičene, da bolj sploh niti ne morejo. Zahtevajo namreč plačo od tistega časa, ko se prevzame mulo v svojo oskrbo in pa da jo zopet odda. Sedaj so plačani za osem ur, v resnici pa delajo de-set. S štrajkarji simpatizira vse občinstvo in upamo, da se ne raz-tegne naprež, pač pa da bogata družba prizna upravičene zahteve stavkarjev.

Poročevalec.

Stranka

ZAPISNIK

Konferenca J. S. klubov v Craw-ford County, Kans., na Breezy Hill dne 14. maja 1916.

Sodrug Smolnik otvori sejo. Za predsednika izvoljen sodrg R. Spaček, podpreds. sodrg Fr. Smer-du.

Zapisnik sedanje konference čit-an in sprejet.

Poročilo tajnikov krajevnih klubov se sprejme.

Ker od klubov št. 34 v Fronte-nae in št. 80 v Franklin že na par sejah ni nobenega člana na konfe-renci, se konferenčnemu tajniku naroča, da omenjene klube pisme-nim potom opomni, da naj se u-deležujejo konference.

Poslovni red, oziroma pravila za knjižnico, katero je sestavil so-drug Šular, se sprejmejo.

V gospodarski odbor knjižnice so izvoljeni sledeči sodr.: Šular, Tomšič in Krule.

Klubom se naroča, da naj na se-jah razpravljajo, če se knjižničar postavi pod varščino ali ne.

Sklenjeno, da pošljejo klubi, za-stopani na konferenci, enega de-legata na kongres J. S. Z. Kandi-dati se nominirajo na konferenci, volitve se pa vrše potom splošne-ga glasovanja.

Nominirani so sodr. John Lek-še, John Marn in Ant. Briški.

V pokritje stroškov za delega-ta se naloži klubom, da do prihod-nje konference vplačajo v konf. blagajno po 50c od člana.

Prihodnja konferenca se vrši v Breezy Hill četrto nedeljo v juni-ju ob 1. popoldan.

Chas. Jane, zapisnikar.

Dne 18. junija je v Chicagi običajni socialistični piknik v River-view parku. Letos bo posebno za-nimiv, ker se z njim otvori kam-panja za jesenske volitve. Govo-ri-la bosta oba kandidata za pred-sedništvo, sodruga Benson in Kirkpatrick, oba socialistična aldermana Kennedy in Rodriguez ter drugi govorniki.

Sodruge opozarjamo, naj si za-znamujejo ta dan, da bodo prosti in se lahko udeležijo piknika.

VABILO

na veliki delavski shod delavcev, kateri so zaposleni v strojarskih tovarnah v Milwaukee, Wis. Shod se vrši v petek 26. maja ob 7:30 zvečer v Ilirija Hall na 310 First ave. Apelliramo na delavce mil-wauških strojaren, da naj razvi-jejo živahno agitacijo, da bode shod čim boljše obiskan. Kdor zna kakšne razmere vladajo v teh smrdljivih tovarnah, dotični bode lahko razumel, kaj se bomo po-govarjali na shodu.

Jugoslav. soc. klub šteje 9 po-zivlja vse delavce, simpatičarje in prijatelje delavskega razreda na veliko majniško veselico, katero priredijo skupno vse neanglesko govoreče organizacije v "Audito-rium" dvorani. Proslava bode v nedeljo dne 28. maja. Nastopi di-letantski zbor, kateri šteje nad 150 oseb. O pomenu "Prvega maja" bode govoril socialistični župan mesta Milwaukee, sodrug Daniel W. Hoan. Vstopnina 25c za ose-bo in se dobe pri vseh članih soc. kluba šteje 9.

Začetek ob 7:30 zvečer.

P. Radulovich, tajnik.

POZOR!

Proletarec ima v zalogi več ti-soč letakov interesantne razprave: Kaj je skeb? Ker se ravno sedaj v mnogih krajih ponavljajo štraj-ki, in ker so pripravno sredstvo za odstranitev skebanja, zato iz-javljamo, da jih na zahtevo poš-ljemo brezplačno. Pošlje naj se sa-mo nekaj poštne znamk za po-kritje poštne. Kdor jih po-trebuje, naj nam naznani, koliko jih želi.

KLUBOM JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

Dne 2. julija t. l. se otvoril kongres J. S. Z. v Chicagu. Pozivajo se torej vsi klubi, da izvolijo zanj svoje delegate v zmislu pravil, član 16, odst. a. Imena izvoljenih naj se naznanijo glavnemu tajništvu. Dnevni red sam kaže važnost letošnjega kongresa, ki jo zvišuje še dejstvo, da se vrši v volilnem letu. Zato je nadvse priporočljivo, da se vsak klub posluži svoje pravice in pošlje svoje delegate na kongres.

S soc. pozdravom

Frank Petrich,
gl. tajnik.

Jugosl. socialističnim klubom na znanje.

Ravnokar je izšlo troje vrst letakov, ki jih je izdal gl. odbor J. S. Z. v namen, da se pospeši jezenska predsedniška kampanja. Vsak letak je opremljen tudi z apelnim člankom na volilce. Želeli ti torej, da jih klubi naroče ter razdele v naseblinah med delavce. Tiskani so na osemih straneh in vsebujejo sledeče članke: "Številke bele žene", "Večina in manjšina" ter "Socializem je materijalističen". Poleg je še par krajših člankov in nekaj važne statistike.

Cena letakov je 1 cent komad, naročajo se pri tajništvu zveze, 803 W. Madison Str. Chicago, Ill. Poštno trpi klub

Sodrug, sežite po njih, sedaj je čas za to!

Tajništvo J. S. Z.

SLOVENSKIM SOC. KLUBOM.

Začetkom julija se vrši kongres J. S. Z. Kongres dela nova pravila, popravlja stara in rešuje vse druge stvari v stranki. Kar so konvencije za dobrodelne organizacije, to je kongres za našo J. S. Z. Torej važna reč, posebno se letos, ko je leto generalnih volitev.

Sodrug! Vidi se nam, da imajo slovenski soc. klubi izvoljenih še malo delegatov za ta velevažni kongres. Kaj je temu vzrok? Morda politična zaspanost ali pa slabe finančne v klubovih blagajnah! Ako bi imeli pri seki kaj v blagajni, potem bi klubom drage volje priskočili na pomoč, ker pa tega ni, se morajo seveda zadovoljiti s tistimi pokritimi stroški, kolikor jih je v stanu plačati J. S. Z. Na vsak način pa je potrebno, da bi sleherni klub poslal svojega delegata. Ni pravilno se izgovarjati rekoč: Bodo že v Chicagu uredili, da bo vse prav. Sodrug, mi želimo, da tudi Vi enjete in se udeležite debat in razprav. Treba bo marsikaj popraviti in preurediti. Zato se vendar kongres vrši. Več glav pa več zna. S tega stališča priporočamo klubom sledeče: Kjer je le količnik mogoče, naj si klub izvoli svojega delegata. Ako nimate v blagajni za pokritje stroškov, priredite v ta namen pred ali pa po kongresu veselice i. t. d. Imena izvoljenih delegatov naj se takoj naznanijo gl. tajniku J. S. Z., sodragu Fr. Petriču. Kjer pa na noben način ni mogoče poslati delegata, tam naj pa klubi pooblastijo enega izmed štirih Slovencev, kateri so v izvrševalnem odboru ali pa gl. tajnika Zveze. Priporočali bi tudi, da bi v tem slučaju klubi svojem pooblaščenemu pismeno sporočili svoje predloge, želje in popravke. Mi nikakor ne moremo garantirati, da bodo na ta način v resnici zastopani tisti klubi, kateri bi ne imeli svojih delegatov. To je le naša misel, katero bi eventualno zagovarjali na kongresu. Veljavno pa bi bilo seveda še le potem, če bi za to glasovala večina. Torej je na vsak način najbolje, da izvolite svoje delegate, kjer je le količnik mogoče.

Upamo, da bodo klubi kolikor mogoče upoštevali te nasvete in poslali na kongres svoje najboljše moči, da z združenimi močmi izvršimo delo kolikor mogoče najboljše v zadovoljstvo in korist revnih proletarcev.

Za odbor slovenske sekcije J. S. Z.
Frank Šavs, tajnik.

SODRUGOM V MINNESOTI.

Sodrug Ethin Kristan pride dne 20. maja v Minnesoto in bo govoril na shodih v sledečih krajih:

Chisholm, dne 21. maja popoldne;
Virginia, dne 22. maja zvečer;
Eveleth, dne 23. maja zvečer;
Gilbert, dne 24. maja zvečer;
Aurora, dne 25. maja zvečer;
Chisholm (drugič), dne 27. maja zvečer;

Virginia (drugič), dne 28. maja zvečer;

Ironton, dne 30. maja zvečer;
Crosby, dne 31. maja zvečer.

Sodrug! Organizacija se ni ustrašila velikih stroškov, ki so spojeni s tako obsežno turo; zato pa upa, da bodo delavci porabili ugodno priliko, da slišijo resnično besedo o socializmu od poklicanega govornika. Agitirajte, da bodo shodi dobro obiskani in da nam prinese delo zaželjeni sad. Vsak somišljenik bodi te dni agitator.

Spomnite se, da imamo pred sabo velik boj, v katerem se v jeseni odloči dober del usode ameriškega ljudstva za prihodnja štiri leta in da je delavstva v tem boju največja moč.

J. S. S. združenje št. 22
M. E. Sostarich, tajnik.

LISTNICA.

Nekaj dopisov smo odložili, važnejše, ki se tičejo tekočih štrajkov pa priobčili in nekoliko skrajšali. Kadar se urednik vrne v Chicago, mu izročimo vse dopise. Imenik društev S. D. P. Z. priobčimo drugi teden.

Poraba papirja.

Neki francoski statistiki so izračunali, kako velikanska množina papirja se porabi za dnevne in knjige. Za 30.000 dnevnikov, ki izhajajo na dan v milijon številkah, je treba 1000 ton lesa; poleg tega izide vsak dan okoli 200 knjig, tako, da se na leto porabi do 375.000 ton papirja, ne všteti pisarniški in ovijski papir. Za to množino papirja je treba 1250 milijonov kubičnih metrov lesa, od tega samo za Ameriko 900, a za Evropo 350 milijonov kubičnih metrov lesa. Kot je razvidno, se podirajo celi gozdovi za papir.

Dragocenosti iz Londona.

V zadnjih štirih mesecih je prišlo iz Londona v Združene države za \$7.242.826 dragocenosti. V istem času lanske leto je bilo tega importa le za \$2.713.362. Drugega importa iz Londona v Združene države je bilo v zadnjih štirih mesecih za \$59.000.000; in lanske leto v istem času le za \$46.000.000.

Draginja tiskarskih barv.

Vprašanje, zakaj so tiskarske barve tako drage, pojasnjuje dunajska "Papier und Schreibwaren-Zeitung". Prijavlja namreč dobesedni odgovor, ki ga je dobila od svojega stalnega liferanta barv v Nemčiji neka tovarna šolskih zvezkov. V pismu je rečeno, da daje nemška vlada dovoljenje, da računa tovarna trikrat več, kar je normalna cena. Pri tem je pa treba pomisliti, da se trikrat povišana cena pomnoži še za 25% agio.

Star časopis.

Jubilej 1000letnega svojega obstanka obhaja kitajski vladni list "King-Thun". Prišel je izhajati leta 908, prinašajoč odredbe vlade, zakone itd. Seveda tedaj še ni imel naročnikov in ga tudi niso prodajali, marveč so ga le nabijali na vidnih mestih, kjer ga je mogel vsak čitati. Še danes imajo nekaj prvih eksemplarov, tiskanih na pergamentu. K proslavi tisočletnice, ki je pač edina v zgodovini, je kitajska vlada bila priredila velike svečanosti, h katerim so bili povabljeni odličnjaki iz vse Kitajske.

Dansko pivo za Nemčijo.

Danski pivovarji bodo takoj poslali v Nemčijo 30.000.000 steklenic piva, čim bodo imeli dovolj potrebnih sodov. V Nemčiji vsled pomanjkanja delavcev ne morejo izdelovati toliko piva, da bi ustrezalo njihovim potrebam.

Temperenca se na Nemškem — kakor je videti — ne razširja premočno.

Kaznovano navijanje cen.

Z Dunaja se poroča: Trgovec Tobias Rothstein iz Brodov v Galiciji je prišel kakor begunec na Dunaj in je kupil 15 vagonov riža, od katerega je 4 vagone takoj naprej prodal, ne da bi ga bil videl in sicer za velik dobiček. Plačal je za 100 kilogramov 79K, ali ko je bil riž v rokah konsumentov, je bil za dve tretjini dražji. Rothstein je bil zaradi navijanja cen tožen in obsojen na mesec dni strogega zapore in na denarno globo 10.000 K, v slučaju neizterljivosti pa še na daljnih 6 mesecev ječe.

Zebe ga.

Kakor poročajo iz Columbusa, Ohio, mora biti tam živeči Frank Bennis eden najzanimivejših ljudi, kar jih je na svetu. Strašno ga vedno zebe. Pozimi in poleti nosi po pet zimskih spodnjih hlač, debelo sukneno vrhno obleko, veliko suknjo, pet parov volnenih nogavic in velike tople čevlje. Spi na petih pernicah, pokriva se pa z osmimi pernčami, na katere navlači še nekoliko pernatih blazin, na katere dene svojo suknjo. A moza se vedno zebe, zato se krog in krog obloži s steklenicami, napolnjenimi z vročo vodo.

Potratnost v oblekah.

Razkošnost v oblekah, ki je došla do vrhunce, vendar ni toliko, kot je bila nekdanj. V starih, dobrih ečasih se je porabilo mnogo več; cela inetja in bogastva so se dajala n. pr. za kako paradno uniformo. Znano je, da je neka obleka Henrika III. veljala 150.000 frankov. Vojvoda bughingamski je imel 27 oblek, katerih vsaka je veljala 35.000 frankov. Pri kronanju Karola I. je nosil ta vojvoda haljo, ki je bila vredna pol milijona. — Obleka, v katero je bil Ludovik XIV. leta 1669. oblečen, ko je sprejel turškega poslanika, je bila od nog do glave posuta s dragocenimi kamenji in prevezana z zlatom v vrednosti 14 milijonov frankov. Ko so vojne za časa njegovega vladanja, izpraznilo državne blagajne, se je moral odločiti da živi skromnejše, in se je zadovoljil ob prihodu perzijskega poslanika z malo bolj skromno obleko, vredno 12 milijonov frankov. Na dvoru Ludovika XV. se je smatralo, da se ne sme nositi obleka, ki bi bila vredna manj kot 6000 frankov. Vojvoda krojski je imel pri neki ženitnini obleko, vredno 30.000 frankov, a ob priliki kronanja Ludovika XVI. obleko za 40.000 frankov. Na dvoru Frana I. je bila navada, da se je ena obleka kakor tudi čevlji oblekli samo enkrat. Pod Ludovikom XIII. so plemiči na dvoru menjavali po večkrat na dan svoje široke ovratnike iz čipk in svile, in vsak tak ovratnik je veljal po šest do sedem tisoč frankov. Tudi ženske obleke so bile zelo drage. Tato kronika bilježi, da je bila l. 1375. kupljena neka ženska obleka za 13.000 funtov. Hčer Henrika II. Elizabeta, je oblekla vsako obleko samo dvakrat. Takrat so se nosile obleke, preprežene z zlatimi žicami in vrvicami.

RAD BI ZVEDEL.

kje se nahajata brata Rudolf in Frank Prele (Prelec). Zadnji njihov naslov je bil: Gowen, Luzerne County, Pa. Doma sta iz Zagorja in za njihov naslov bi radi zvedel brat Johan Prelec, Via Edmondo de Amieis št. 4, Trieste, Austria.

Kdor izmed rojakom kaj zna o njih, naj mi blagovoli sporočiti na spodaj označeni naslov, ali naj se pa sama oglasi, če sta še pri življenju. Stroške povrnem.

Frank Plazotta, box 184,
Livington, Ill.

VESELO ŽIVLJENJE.

Človeško življenje je prekratko, da bi si ga tjavendar zanemarilo. Veselo življenje bi morali imeti pri delu, pri obadni mizi in ob času vašega počitka. Ampak to je nemogoče doseči, ako vaši prebavni organi ne delujejo pravilno in ako vas vaš želodec stalno opominja, da je nekaj nepravilnega v njem in da vsled tega mu je nemogoče davati vam dovolj potrebnih moči; vam ne dovoljuje sesti k obadni mizi s slastjo do jedil, pokvarja vaš počitek s tem, da vas dela nezadovoljne. Sicer je pa nepotrebno tako trpljenje, ako se vam nudi zdravilo proti temu. Vzemite Trinerjevo prebavno grenko vino, stalno za nekaj časa in redno po predpisu in hitro se boste počutili zopet kot prerojeni. Vaša dnevna služba vam ne bode več neljubo sitna, ampak vam bode le za kratek čas in zabavo, s slastjo boste zavijali vašo jedilno hrano in počutili se boste zadovoljni pri vašem počitku. V lekarnah. Cena \$1.00. Jos. Triner, izdelovalec, 1333-1339 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Bolečine v spodnjem delu hrbtišča, sklepil in mišicah itd. se hitro zgrube, ako rabite Triner's Liniment. V lekarnah 25 in 50c, po pošti pa 35 in 60c. (Advertisement).

Naročajte se na "Čas" 2711 So. Millard ave. Chicago, Ill.

Neprebava,

zapeka, slaba prebava, otrpla jetra in njeni znaki kakor nečisti jezik, zguba slasti, splošna slabost, slabokrvnost in želodčne nepravilnosti naredijo vas zelo bolne. Zakaj bi ne rabili

SEVERA'S Balsam of Life

(Severov Življenski Balsam) ob pravem času ter bi stem preprečili še bolj slabih posledic? Delovanje tega zdravila je hitro in uspešno. Je tudi tonika, ki uspešno krepča. Zagotovi vam redno delovanje črev ter odpravlja utrujenost, osvežuje in zmanjša napade. Mirujoči upliv tega zdravila ga stori velike vrednosti v slučajih ponavljajoče mrzlice. Okrepčuje slabotne ljudi ter se zato priporoča ženskam v času bolezni. Cena 75 centov steklenica.

Bol v želodcu.

Mr. M. Sobkowak, Coburg, Westville, Ind., nam je pisal: "Moja žena je imela bol v želodcu toda bolečine so prenehale potem ko je rabila Severov Življenski Balsam."

Kadar kupujete zdravila, zahtevajte vedno Severova in glejte, da jih dobite. Lekar-narji vspevodi prodajajo Severove Pripravke. Ako slučajno lekar-nar nima zdravila katerega zahtevate, naročite ga od nas.

W. F. SEVERA CO., Cedar Rapids, Iowa

Izvirno potrdilo (ORIGINAL RECEIPT)

ki nam ga pošlje poštini urad iz starega kraja, priča vsakemu, da je denar poslan naslovniku, bil izplačan. Potrdilo je podpisano od osebe, ki ste ji poslali denar in ko ga mi dobimo sem, ga hranimo za to, da se lahko vsak pošiljalec sam prepriča o prejemu poslane vsote.

Cene po dnevnem kurzu.

ZA DENAR JAMČIMO V VSAKEM SLUČAJU!

Prebitek in glavica \$669,672.99 Hranilne ulege \$4,687,208.83

Pišite nam v vašem materinskem jeziku na

KASPAR STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVENUE, CHICAGO, ILLINOIS.

ZA IZOBRAZBO.

Razširite svoje znanje! Poučite se o socializmu! Razvedrite si duha! "Proletarec" ima v svoji književni zalogi sledeče knjige in brošure. Pošljite naročilo še danes:

Maksim Gorki: Mati, mehka vezba	\$1.00
Upton Sinclair (poslov. Jos. Zaverčnik in Iv. Kaker): Džungel. Povest iz chicagških klavnic	75
Enrico Ferri: Socializem in moderna veda	50
Proletariat	10
Ethin Kristan: Nevarni socializem	10
Kdo uničuje proizvodnjo v malem	10
Socializem	10
Socialistična knjižnica, 2 zvezka in "Naša bogatstva"	10
Kapitalistični razred	10
Vojna in socialna demokracija	15
Prof. Wurmumund (poslov. A. Kristan): Katoliško svetovno naziranje in srebodna znanost	25
O konsumnih društvih	10
Združena prodajalna ali konsum	05
Kako je lep vojaški stan. (Poljudne zbirke "Več luči!" 6. snopč.)	10
Katoliška cerkev in socializem	10
Speved papeža Aleksandra	10
Franska in drugo	25

Vse te knjige in brošure pošljemo poštne prosto.

PROLETAREC.

4008 W. 31st St., CHICAGO, ILLINOIS.

Vabilo na zabavni večer,

katerega priredi

društvo "Orel" št. 40 S. D. P. Z.

V WEST NEWTON, PA. DNE 30. MAJA.

Začetek ob 4. popoldan.

Igrala bode godba, katere se lahko brez oglasa priporoča. Vstopnina za moške \$1.00. Žene in dekleta proste! Upamo in Vas vabimo, da bode udeležba velika. Vi pridite, mi pa bomo skrbeli, da Vas zadovoljimo. ODBOR.

Vabilo na veselico,

katere priredi

društvo "Bonairski Slovenci" št. 79 S. D. P. Z.

V SOBOTO 27. MAJA V SVOJEM LASTNEM DOMU V BON AIR, PA.

Začetek ob 6. uri zvečer. Vstopnina 25c. Dame proste.

Vabimo vas, da se naše veselice udeležite. Čisti prebitek gre v društveno blaginjo za pokritje stroškov za delegata i. t. d. Igrala bode dobra godba. Za vse drugo pa bode skrbel veselilni ODBOR.

Gouverner Beckham Sweet Es-cott z otočja Fidži poroča, da so ondodni divjaki pozabili na svoje divjaštvo, ko so jih pripeljali v gledališče s premičnimi slikami. Čudno! Pri nas postajajo civilizirani ljudje divjaki, če obiskujejo "mufing pikereje".

Čenjenim rojakom priporočam, da kupite tobak in slašice v moji prodajalni. Vedel bom ceniti Vašo naklonjenost. Poštena postrežba.

Emil M. Markich,
5306 Butler St.
Pittsburgh, Pa.
(20-7 Advert.)

Central Hotel

Conemaugh, Pa.

Fred. Mosebarger,
LASTNIK.

SLOVENCI

pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI POD-PORNI JEDNOTI.

Zavarujete se lahko za \$1.00, \$2.00 ali \$3.00 dnevne bolniške podpore in za \$150, \$600, \$1.000 ali \$1.500 posmrtnine.

Pišite za pojasnila glede ustanovitve novih društev gl. tajniku Johnu Verderbar, 2078 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOVA IZBIRA, NOVE CENE!

Za ure, verižice, prstane, ter raznovrstno zlatnino in srebrnino, obrnite se name. Prodajam tudi Columbia grafofona in slovenske, ter drugojezične plošče. Pišite po cenik!

ANTON J. TERBOVEC,
P. O. Box 1 Cicero, Ill.

Ena najboljših socialističnih revij v angleškem jeziku v Ameriki je: "INTERNATIONAL SOCIALIST REVIEW." — Izhaja mesečno in stane \$1.00 na leto. — Naslov: Int. Soc. Review, 341 N. Ohio St., Chicago, Ill.

LOUIS RABSEL

moderno urejen salon

NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, W.
Telefon 1199

Moderno urejena gostilna
VILLAGE INN
s prostornim vrtom za izlete
MARTIN POTOKAR,
Ogden Ave., blizu cestno železni-
ške postaje, Lyons, Ill.
Telefonska številka: 224 m.

Dr. Richter's Pain Expeller

za revmatične bolečine, za bolečine otrplosti sklepov in mišic.

Pravi se dobi le v zavrtku, kot vam kaže ta slika. Ne vzemite ga, ako nima na zavrtku naše trane znamke s Sldro.

25 in 50 centov v vseh lekarnah, su pa naročite s pošto od

F. Ad. Richter & Co.
74-80 Washington Street,
New York, N. Y.

CARL STROVER

Attorney at Law

Zastopa na vseh sodiščih.

Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.

St. sobe 1009
133 W. WASHINGTON STREET
CHICAGO, ILL.
Telefon: Main 3989

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
Zdravnik na notranje bolezni in rancosnik.

Zdravniška preiskava brezplačno — plačati je le zdravila. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 5 popl.; od 7 do 9 zvečer. Izvon Chicago livoči bolniki naj pišejo slovensko.

MODERNA KNIGOVESNICA.

Okusno, hitro in zpešno dele za privatnike in društva. Sprejemo naročila tudi izven mesta. Imamo moderne stroje. Niske cene in poštena postrežba.

BRATJE HOLAN,
1833 Blue Island Ave.,
(Silver.) Chicago, Ill.

Socialist ni tisti, ki se trka na prai in kliče: Jaz sem rdeč!
Socialist mora biti organiziran član svoje stranke, da se udeležuje njenih bojev.
Socialist mora biti odjemalec strankinega lista, da je vedno o vsem poučen.
Socialist mora biti agitator med svojimi tovariši, da pomaga povečati armado, ki se bojuje za njegove cilje.
Kdor to izpolnjuje, sme reči, da je socialist.

KDOR SE NI PORAVNAL ZAOSTALE NAROČNINE, NAJ TO STORI TAKOJ, KER SE MU SICEV V KRATKEM USTAVI LIST. Čakali bomo samo tiste, ki se javijo, naj se jim list ne ustavi! Pozor na to!

Ako čitaš Proletarca, pa spoznaj, da je dober list in te zanima tedaj ga pokaži še tovarišu in mu ga priporoči, da bo tudi on to izvedel, kar izveš ti in se naučil, česar se učiš ti. To bo duševni dobiček zate in zanj.

JAKO VAŽNO VPRAŠANJE?
"Ali sem že poslal zaostalo na ročnino za "Proletarca"?
Še ne! —

Ali ste zapazili, da vam je, ali da vam bo v kratkem potekla na ročnina?

Za vsak slučaj poravnajte takoj, da se vam ne ustavi list!

Dolžnost vsakega socialista je podpirati svoje časopisje. Agitirajte za "Proletarca". Tridobiti mu nove naročnike.

DNEVNI RED ZA III. ZBOR J. S. Z. v Chicagu, Ill., meseca julija 1916.

- I.
- A. Otvoritev zbora po gl. tajniku;
B. Pozdravni govor: Blaž Žikič;
C. Izvolitev odbora (5) za pregledanje pooblastil.
- II.
- Konstituiranje zbora:
- A. Pravilnik;
B. Izvolitev stalnega predsednika in dveh podpredsednikov;
C. Izvolitev dveh zapisnikarjev.
- III. Referati:
- A. Poročilo gl. tajnika o delu i stanju J. S. Z.;
B. Poročilo upravnih odborov (glasom člana VIII. pravil za Slovence: Frank Šava; za Hrvate in Srbe: C. Predlogi;
D. Pravila;
E. Literatura in fiski: uredniki listov;
F. Platforma in načelniz izjava;
G. Zvezna tiskarna: M. Polovina;
H. Agitacija in izobrazba: "Predsedniške volitve" in "Jugoslovanska akademija v Ameriki": Etbin Kristan;
I. Militarizem in socializem: Theodor Cvetkov;
J. Jugoslovansko vprašanje: Etbin Kristan;
K. O Unioizmu: Frank Petrich;
L. O podpornih društvih: Thom. Bešenid.
M. O kooperativnem gibanju: B. R. Savich;
N. O zakonodajstvu z ozirom na naseljevanje: Jos. Zavertnik st.;
IV. Vprašanja in odgovori.
V. Razno.
VI. Razpust zbora.
Načrt se sprejme.

Vabilo na veselico,

katere priredi
društvo "Julranja Zarja" štev. 29, S.D.P.Z.

dne
30. MAJA OB 2. URI POPOLDAN V MEADOW LANDS HALLI.

Vstopnina za moške \$1.00. Dame so proste.

Uljudno vabimo vsa sosedna društva, da se naše veselice vdeležijo. Članom našega društva naznanjam, da bo moral vsak član plačati \$1.00 v društveno blagajno, ako se veselice ne vdeležijo.

Andrej Posega, tajnik.

NAZNANILO IN VABILO NA PLESNO VESELICO,

katere priredi
slovenska godba iz Moxham, Pa.

V SOBOTO, DNE 27. MAJA V DVORANI TRIGLAV.

ZACETEK OB 7 URI ZVEČER.

Vstopnina za moške \$1.00, dame so proste.

Tem potom uljudno vabimo vse rojake in rojakinje iz Johnstown, Pa., in okolice, da se naše veselice polnoštevilno udeležijo. Godba prve vrste. Fantje in dekleta na plan. Čisti dobiček je namenjen za pokritje stroškov novih godbenih instrumentov.

Za dobro zabavo, sveže pivo in fini prigrizek bode skrbel

ODBOR.

Poročilo o razpečanih znamkah J. S. Z.

v mesecu aprilu 1916.

Država	Mesto	Znamke	Izjem. znam.	Dual. znam.	Dobrodo	Gl. stan.	Dv. org.	Zvezi.
Ark.	Jenny Lind	30			\$ 7.50			\$ 4.50
	Hartford	8			2.00			1.20
	Huntington	15			3.75	\$ 2.65	\$ 2.65	2.25
Colo.	Pueblo	20			5.00	1.00	1.00	3.00
Ill.	Waukegan	15			3.75			2.25
	Staunton, 110	15			3.70			2.20
	Nokomis	47	10		12.25			7.55
	Chicago, 20	40			10.50			6.50
	Springfield	46			11.50			6.90
	Virden	20			5.00			3.00
	Zion	20			5.00			3.00
	Dorrisville	12			3.00			1.80
	Chicago, 1	40			10.00			6.00
	Chicago, 6	96			24.00			14.40
	Staunton, 168	30			8.25	19.05	19.05	5.25
Ind.	Gary	40			10.00			6.00
	Clinton	7			1.75	2.35	2.35	1.05
Iowa	Carney	9			2.25	.45	.45	1.35
Kans.	Mulberry	132	12		35.75			22.55
	Skidmore	12			3.00			1.80
	Dunkirk	38			9.10			5.30
	Ringo	40			10.00			6.00
	Frontenac	6			2.40			1.50
	Franklin	25			6.25			3.75
	Stone City	25			6.25			3.75
	Carona	18			7.10			3.75
	Gros	24			6.85	16.15	16.15	4.45
Mich.	Detroit, 61	120			30.00			18.00
	Detroit, 114	20			5.00	7.00	7.00	3.00
Minn.	Virginia	14			3.50	.70	.70	2.10
Mo.	St. Louis	40			10.00	2.00	2.00	6.00
Moht.	Bear Creek	20			7.25	1.00	1.00	5.25
Ohio	Euclid	12			2.40			4.44
	Youngstown, 62	10			2.50			1.50
	Youngstown, 18	40			10.00			6.00
	Yorkville	27	12		6.84			1.20
	Neffs	13			3.25			1.95
	Cleveland, 27	40			10.00			6.00
	Barberton	20			5.48			4.50
	Akron	30	12		7.50			4.50
	Glencoe	7			1.75	9.95	9.95	1.05
Ore.	Portland	10			2.50	.50	.50	1.50
Pa.	Ambridge	20	10		5.00			3.00
	Farrell	28			7.00			4.20
	Forest City	6			2.27			1.67
	Fitz Henry	23			6.00			3.70
	Herminie, 69	33			8.77			5.43
	Willock	4			1.00			.60
	E. Pittsburgh	40			10.00			6.00
	Woodlawn	20	10		5.00			3.00
	Sygan	10			2.50			1.50
	Herminie, 68	42			11.75			7.55
	McKees Rocks	20			5.00			3.00
	New Brighton	30			7.50			4.50
	W. Newton	20			6.50			4.50
	Pittsburgh	10			2.50			1.50
	S. S. Pittsburgh	20			5.00			3.00
	Canonsburgh	40			10.00			6.00
	McDonald	16			7.48			5.88
	Johnstown	14			3.55			2.15
	Dunlo	13			3.25			1.95
	Large	17			4.25			2.55
	Primrose	7			1.75	21.65	21.65	1.05
W.Va.	Milburn	9			2.25	.45	.45	1.35
Wis.	Keposha 137	40			10.00			6.00
	West Allis	30			7.50			4.50
	Milwaukee	31			6.20	5.05	5.05	3.10
Wyo.	Cumberland	12			3.00			1.80
	Cambria	25			6.25			3.75
	Rock Springs	21			5.20	2.90	2.90	3.10
M. Polovina org.	20				5.75			5.75
M. Ebenche org.	11				5.80			5.80
National office					.75			.75
Leo Volenik org.	68				13.50			13.50
M. Vojnovich org.	14				4.50			4.50
J. Puškarich org.	100				5.25			5.25
B. Žikič					.25			.25

1857 34 42 \$516.10 \$92.85 \$92.85 \$330.40

Znamk na roki dne 1. aprila..... 338

Naročenih v aprilu od gl. stana..... 2,000

Razpečanih v aprilu..... 2,338

Na roki dne 30. aprila..... 1,857

Izjemnih znamk na roki dne 1. aprila..... 481

Dano klubom v aprilu..... 125

Na roki dne 30. aprila..... 34

Dualnih znamk na roki 1. aprila..... 91

Dano klubom v aprilu..... 182

Na roki dne 30. aprila..... 42

Fond tiskarne:

Redni mesečni prispevki..... \$92.85

Organizacija št. 100 Elsworth, Pa..... 5.25

Oddano blagajniku tega fonda..... \$98.10

Tajništvo J. S. Z.

Vabilo na prvo veselico,

katere priredi
tukajšnji slovenski socialist. klub
št. 163 J. S. Z. v Carney, Iowa.

VESELICA SE VRŠI 27. MAJA. ZACETEK TOČNO OB 7 URI ZVEČER V TUKAJŠNJI "HALL".

Igrala bode dobra godba. Vstopnina za moške 35c,

Ženske proste.

Uljudno vabimo vse Slovence in Slovenke iz tukajšnje okolice, da se naše veselice udeležijo in s tem pokažejo solidarnost delavskega razreda. Skrbeli bomo za dobro in točno postrežbo.

Frank Shum, tajnik.

Vabilo na veliki koncert s predstavo in plesom,

katerega priredi
Slov. pevsko in izobr. dr. "Bled"
s sodelovanjem Slov. pev. društva "Vihar" iz D'nlo, Pa., Hrvatsk. prosv. dr. "Rodoljub", Johnstown, Pa., temburškega zbora "Triglav", Conemaugh-Franklin, Pa.,

V PONEDELJEK, DNE 29. MAJA 1916 V POLJSKI DVORANI NA MARTIN ALLEY, CONEMAUGH, PA.

ZACETEK OB 7.30 ZVEČER.

Uljudno vabimo vse cenjene rojake in rojakinje, kakor tudi druge Slovence v okolici, da posejite to prireditev, kjer se bode razvedrili in razveselili.

Vstopnina: moški 25c; ženske prosto.

Vspored se deli pri vstopu.

ODBOR.

POZOR! POZOR!

Vabilo na veliko plesno veselico,

katere priredi
društvo "Dobri bratje" št. 38 S.D.P.Z.

V TOREK, DNE TRIDESETEGA MAJA V DVORANI DRUŠTVA ST. BARBARE V BOYDSVILLE, O.

Začetek veselice ob 2 uri popoldne.

Uljudno vabimo vsa sosedna društva, kakor tudi posamezne rojake in rojakinje iz Bridgeporta, da se naše veselice blagovolijo udeležiti.

Vstopnina za moške \$1.00. Ženske proste. Pivo prosto.

Toraj na svidenje dne 30. maja.

Za vse druge stvari bode skrbel

ODBOR.

James F. Stepina,
predsednik.
Christian R. Walleck,
I. podpreds.
Emanuel Beranek,
II. podpreds.
Adolf J. Krasa,
blagajnik.

Ravnateljski odbor:

Michael Zimmer, načelnik
Emanuel Beranek
Dr. Anton Blankin
John Fucik
A. V. Geringer
John C. Kraus
Ernest Kundo
James F. Stepina
C. R. Walleck

Ameriška Državna Banka

1825-27 Blue Island Avenue, blizu 18-ste ulice,
CHICAGO, ILL.

Glavnica in prebitok... \$500,000.00

ODPRTO: Pondeljek in v četrtek do 8½ zvečer,
vse druge dneve pa do 5½ popoldan.

Pošiljamo denar v stari kraj brzo in točno.

POZOR!

Zaradi nepričakovane naglega dviganja in nestalnosti kronske vrednosti, nemogoče je določiti stalno ceno, ali vse naše cene bodo računane po najnižjem dnevnem kurzu. Uprajte ali pišite po cene.

Obsežni denarni premet in nizke cene. Vse pošiljave garantirane.

Direktna zveza s Prvo Hrvatsko hranilnico in posojilnico v Zagrebu in njenimi podružnicami.

Pošiljamo denar vojnim vjetnikom v Srbijo, Rusijo, Angleško in Francosko.

Govorimo vse slovanske jezike.

Naivečia slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potrebnosti kot zastave, kape, regalice, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue,
CHICAGO, ILL.

Cenike prejmete zastoj. Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ
324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

Zapomnite si

rojaki, da Amerikanec ne more biti Kranjec, če se prav sedemkrat na glavo postavi; to je gola resnica. Vsak vesten in soliden trgovec se drži tudi resnice s tem, da ponuja in prodaja svojim odjemalcem to, kar v resnici importira. Tega gesla se drži širok Ameriki znana in edina samostojna slovenska importna trdnja A. Horwat, ker piše na svoje steklenice "Kranjski importiran brinjevec, sljivovec ali tropinovec, katerega v resnici importira. Sedaj se te pišate ne more dobiti iz starega kraja, jaz je imam pa še obilo na rokah od preje. Vlada Zedinjenih držav vsacega strogo kaznuje, ki bi skušal prodajati navadno blago za importirano.

In vendar je najti pri nas mnogo takih ljudi, ki ponujajo občinstvu razne likerje, ter njeje na steklenice: Kranjski Brinjevec, samo da mečejo odjemalcem pesek v oči in da naše ljudi slepijo s takimi besedami. Jaz prodajam tudi tak brinjevec, ki ni importiran po \$6.50 zabo, na zalogo pa po \$17.50 Double Stamp 1905 katere vrste ga hočete.

ANTON HORWAT, importer in trgovec z žganjem na debelo, 1827 W. 22nd St., Chicago, Ill. Telefon: Canal 2974.

Beseda znanstvenika.

V lekarnah

Armend Gautier, član francoskega inštituta in avtor znamenitega dela o redilnosti, je razlagal med čitanjem na medicinski akademiji zdravilno in redilno vrednost vin. In med drugim je rekel sledeče: "Vino je koristno delavcu, ki dela ob nezadostni hrani, staren, ki ga zapuša moč, človeku, ki je pravkar okrevljal od boleznih, hribovcu, raziskovalcu, in tistim, ki žive v mrzlih, vlažnih in močvirnatih krajih, vojaku v zimski bitki — sploh vsem tistim, ki živijo v slabih razmerah, ki v večji meri izrabljajo svojo energijo, ali ki hočejo, da se jim vrne izgubljena krepost v kratki dobi, kajti v vinu je energija, ki se pojavi takoj."

Trinerjevo Ameriško Zdravilno Grenko Vino

ima vse redilne sile rdečega vina in vse zdravilne kvalitete, skrhno je primerna skrhno izbrana količina z dokazane medicinske vrednosti. To imenitno sredstvo

izčisti drobovje, odstrani zapke, prepreči bolezni, glavobol itd. pomaga k boljši prebavnosti, povrne apetit, pokrepa ves sistem, odpravlja slabost, zbira energijo, podpira živahnost in poveča zmoglost.

Ako torej želite zdravje in ohranitev zdravja, zahtevajte vselej zanesljivo

Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino.

JOS. TRINER

izdelovalec,

1333-1339 So. Ashland Ave.